

MEDICINSKA FAKULTETEN

Lunds universitet

Avdelningen för logopedi, foniatry och audiologi

Institutionen för kliniska vetenskaper, Lund

**”Logopeden i förskolan” – Mot en närmre samverkan
med förskolepersonal och ett bättre omhändertagande
av en- och flerspråkiga förskolebarn
En kvalitativ och kvantitativ studie**

Johanna Mårtensson

Logopedutbildningen, 2017

Vetenskapligt arbete, 30 högskolepoäng

Handledare: Ketty Holmström

Sammanfattning

Syfte Logoped och förskolepersonals upplevelser av det Malmöbaserade projektet “Logopeden i förskolan” undersöktes med särskilt fokus på samverkan mellan yrkesgrupperna samt omhändertagande av flerspråkiga förskolebarn med misstänkt språkstörning. **Metod** Fyra logopedier intervjuades och tjugo specialpedagoger, förskolepedagoger och barnskötare deltog i en enkätundersökning. Intervjuerna och delar av enkäterna analyserades kvalitativt med hjälp av tematisk analys och resten av enkäterna analyserades kvantitativt. **Resultat** Deltagarna var generellt nöjda med både arbetssättet och den samverkan som fanns mellan logoped och förskolepersonal. De mest framträdande vinsterna var en lätthet att nå fram till barnets familj, en tidsbesparande och samarbetsfrämjande direktkontakt mellan familj, förskola och logoped samt en kompetenshöjning kring språkutveckling och -störning bland förskolepersonalen. Flera deltagare upplevde att projektet möjliggjorde det för fler barn, speciellt flerspråkiga, att få logopedisk bedömning och intervention. **Slutsats** Projektet “Logopeden i förskolan” upplevs som en framgång i Malmö och det finns en önskan hos deltagarna om att projektet ska leva vidare. Fortsatt utvärderingsarbete av projektet krävs, förslagsvis i form av mer detaljerad information från involverad förskolepersonal och föräldrar, uppföljning av patienters utveckling efter det initiala besöket samt en ekonomisk granskning av projektet.

Sökord *logopedi, förskola, samverkan, interprofessionellt arbete, flerspråkighet*

Abstract

Aim Speech-language pathologists' (SLPs) and preschool staff's experiences of the project “Logopeden i förskolan” (*The SLP in the preschool*) were investigated in Malmö. Particular emphasis was put on interprofessional collaboration as well as on the handling of multilingual preschoolers with suspected language disorders. **Method** Four SLPs were interviewed, whereas twenty special education teachers, preschool teachers, and daycare providers participated in a survey. The interviews and part of the surveys were analyzed thematically while the remainder of the surveys was analyzed quantitatively. **Results** Participants were generally satisfied with the project and the collaboration between the different professions. They notably reported getting through to the family more easily, a close interaction between the involved parties that saved time and facilitated collaboration, and an increased knowledge about language development and disorders in the preschools. Several participants perceived the project as enabling more children, especially multilingual ones, to gain access to assessment and intervention. **Conclusions** Participants recognized “Logopeden i förskolan” as a success and wished for it to continue. Further evaluation of the project is needed, perhaps by more closely examining the preschool staff's and parents' opinions, tracking the development of children after the initial assessment, and launching a financial evaluation.

Keywords *speech-language pathology, preschool, interprofessional collaboration, multilingualism*

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Introduktion	1
Syfte och forskningsfrågor.....	1
Bakgrund	2
Projektet "Logopeden i förskolan"	2
<i>Resultat från Salameh & Swedenborgs (2014) rapport</i>	3
Samverkan mellan logopedier och pedagoger	4
Språkstörning och flerspråkiga förskolebarn	5
Metod	6
Intervju	6
<i>Intervjuguide</i>	6
<i>Transkription</i>	6
<i>Analys</i>	7
Deskriptiv statistik	7
Enkät	7
<i>Rekryteringsprocess</i>	7
<i>Konstruktion och analys av enkät</i>	8
Reliabilitet.....	9
Etiska överväganden	9
Resultat	10
Deskriptiv statistik	10
Kvantitativa resultat från enkätundersökningen med förskolepersonal.....	10
Kvalitativa resultat från intervjuerna med logopedier och enkätundersökningen med förskolepersonal	12
<i>Specialpedagogen som nyckelperson i projektet</i>	12
<i>Logopeden som gästaktör i en förskoleverksamhet</i>	13
<i>Vinster för familj, förskola och logoped</i>	14
Att nå fram till familjen	14
Samverkan mellan logoped och förskola.....	15
Diagnostik och intervention.....	16
<i>Projektets förbättringspotential</i>	17
Hinder för projektet.....	17
Nackdelar med arbets sättet	17
Önskemål och framtidsvisioner	18
Diskussion	20
Metoddiskussion	20
En win-win situation för de yrkesprofessionella och för barnet.....	20
Potentiella hot mot projektets fortlevnad.....	21
Valfrihet som framgångsfaktor	21
Implikationer för utbildning, kliniskt arbete och framtida forskning	21
Slutsats	22
Tack	23
Referenser	23

Bilagor

Bilaga 1: Informationsbrev och medgivandeblankett till logopedier

Bilaga 2: Intervjuguide

Bilaga 3: Rekryteringsmail till specialpedagoger

Bilaga 4: Informationsbrev till förskolepersonal

Bilaga 5: Enkät och medgivandeblankett till förskolepersonal

Introduktion

Specifika störningar av tal- och språkutvecklingen definieras enligt den klassifikationsmanual svenska logopedier använder som ”Störningar av den normala språkutvecklingen som uppträder i de tidigaste utvecklingsstadierna. Tillstånden kan inte direkt tillskrivas neurologisk sjukdom, abnormitet i talapparaten, sensoriska störningar, psykisk utvecklingsstörning eller miljöfaktorer.” (ICD-10-SE; Socialstyrelsen, 2016, s. 214). Längre fram i ICD-10-SE framgår även att barn med språkstörningar har en lägre språklig förmåga än vad som förväntas baserat på deras mentala ålder (Socialstyrelsen, 2016).

Förekomsten av språkstörning utan känd orsak (det vill säga på grund av någon av ovan nämnda faktorer) hos enspråkiga förskolebarn är uppskattningsvis 7,6% (Norbury et al., 2016; Tomblin et al., 1997). Prevalensstudier av samma omfattning saknas för svenska populationer, men utifrån antagandet om en liknande prevalens i Sverige innebär detta att det på varje svensk förskola torde finnas barn i behov av logopedisk bedömning och intervention. Utöver språkstörning finns det andra diagnoser hos barn som föranleder en logopedkontakt, bland annat stamning och verbal dyspraxi, och således är den potentiella patientgruppen ännu större. Enligt Läroplan för förskolan ([Lpfö98] Skolverket, 2016) ska förskolan bidra till varje barns språkutveckling genom att “sträva efter att varje barn utvecklar nyanserat talspråk, ordförråd och begrepp samt sin förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra” (s. 10). Det blir därför problematiskt när flera studier indikerar att förskole- och skolpersonal inte anser sig ha tillräcklig kunskap för att stötta barn med språkliga svårigheter (Brebner, Jovanovic, Lawless & Young, 2016; Glover, McCormack & Smith-Tamaray, 2015; Sandberg & Ottosson, 2010), vilket signalerar ett behov av närmre samverkan mellan pedagoger och logopedier. Många barn tillbringar en stor del av sin vakna tid på förskolan där det finns goda möjligheter för logopedier att i samarbete med förskolepersonal skapa en miljö som kan gynna den språkliga och kommunikativa utvecklingen.

I Lpfö98 (Skolverket, 2016) framgår även att förskolan har en skyldighet att ge flerspråkiga barn en möjlighet att utveckla både sitt modersmål och svenska, vilket är aktuellt med tanke på att antalet språk i Sverige uppskattas ligga kring drygt ett hundratal (Parkvall, 2015). I mötet med flerspråkiga familjer kan det uppstå olika hinder för det logopediska arbetet, bland annat underremittering och ökat uteblivande (Salameh, Nettelblatt, Håkansson & Gullberg, 2002), kommunikativa mönster i hemmet som avviker från logopedens förväntningar (van Kleeck, 2013) eller en annorlunda inställning till vad funktionsnedsättningar beror på och hur de bör hanteras (Ritzén, 2005). Genom logopedisk handledning av förskolepersonal kan flerspråkiga barn få intervention på svenska även om deras föräldrar inte är modersmålstalare av svenska, och i de fall någon i personalen talar samma språk kan interventionen även ske på barnets modersmål.

Projektet “Logopeden i förskolan” som bedrivs av logopedmottagningen vid Skånes Universitetssjukhus i Malmö har enligt tidigare rapporteringar (Salameh & Swedenborg, 2014; Sjögren, 2016) underlättat samverkan mellan logopedmottagning och förskola, minskat både uteblivanden för flerspråkiga patienter och kön till logopedmottagningen samt höjt kompetensen kring språkutveckling och -störning på de förskolor som deltagit. Med undantag av en intern rapport (Salameh & Swedenborg, 2014) har det inte genomförts någon detaljerad granskning av projektet.

Syfte och forskningsfrågor

Syftet med föreliggande studie är att presentera och utvärdera projektet “Logopeden i förskolan”, med hjälp av data genererad från logopedier och förskolepersonal (special- och förskolepedagoger samt barnskötare) som har erfarenhet av arbetssättet. Eftersom andelen flerspråkiga patienter i Sverige blir allt större och måste kunna omhändertas också av enspråkiga

logopedier bedömdes det relevantt att undersöka huruvida arbetssättet i projektet passade denna patientgrupp. Baserat på tidigare rapporteringar (Salameh & Swedenborg, 2016; Sjögren, 2016) samt på uppsatsförfattarens egna erfarenheter av arbetssättet och samtal med personer i projektet antogs följande hypoteser:

1. Projektet "Logopeden i förskolan" är ett av de involverade professionerna uppskattat arbetssätt som gynnar samverkan mellan förskola och logopedmottagning.
2. Projektet "Logopeden i förskolan" innebär ett bättre logopediskt omhändertagande av förskolebarn med (misstänkt) språkstörning.

Följande forskningsfrågor formulerades:

1. Hur upplever logopedier och förskolepersonal projektet "Logopeden i förskolan"?
2. Hur upplever logopedier och förskolepersonal samverkan dem emellan i projektet "Logopeden i förskolan"?
3. Upplever logopedier och förskolepersonal att arbetssättet i projektet "Logopeden i förskolan" är fördelaktigt för flerspråkiga förskolebarn med (misstänkt) språkstörning och i så fall på vilket sätt?

Bakgrund

Projektet "Logopeden i förskolan"

Under hösten 2012 var väntetiden för nybesök på logopedmottagningen i Malmö för ett förskolebarn mellan 9 och 11 månader lång (Salameh & Swedenborg, 2014). Som ett försök att minska den långa kön initierades därför i december 2012 projektet "Logopeden i förskolan" enligt en överenskommelse mellan logopedmottagningen och Förskoleförvaltningen i Malmö stad. Syftet med projektet är att logopeden på förskolan genomför en kvalificerad bedömning av barn med misstänkt språkstörning alternativt stamning. På detta sätt vill man göra en initial sortering bland barnen för att identifiera vilka som är i behov av en tätare logopedkontakt på mottagningen och vilka som kan omhändertas på förskolan via logopedisk handledning av personalen. Liknande samverkansprojekt mellan logopedmottagningar och förskolor i andra delar av Sverige har av uppsatsförfattaren eftersökts utan framgång.

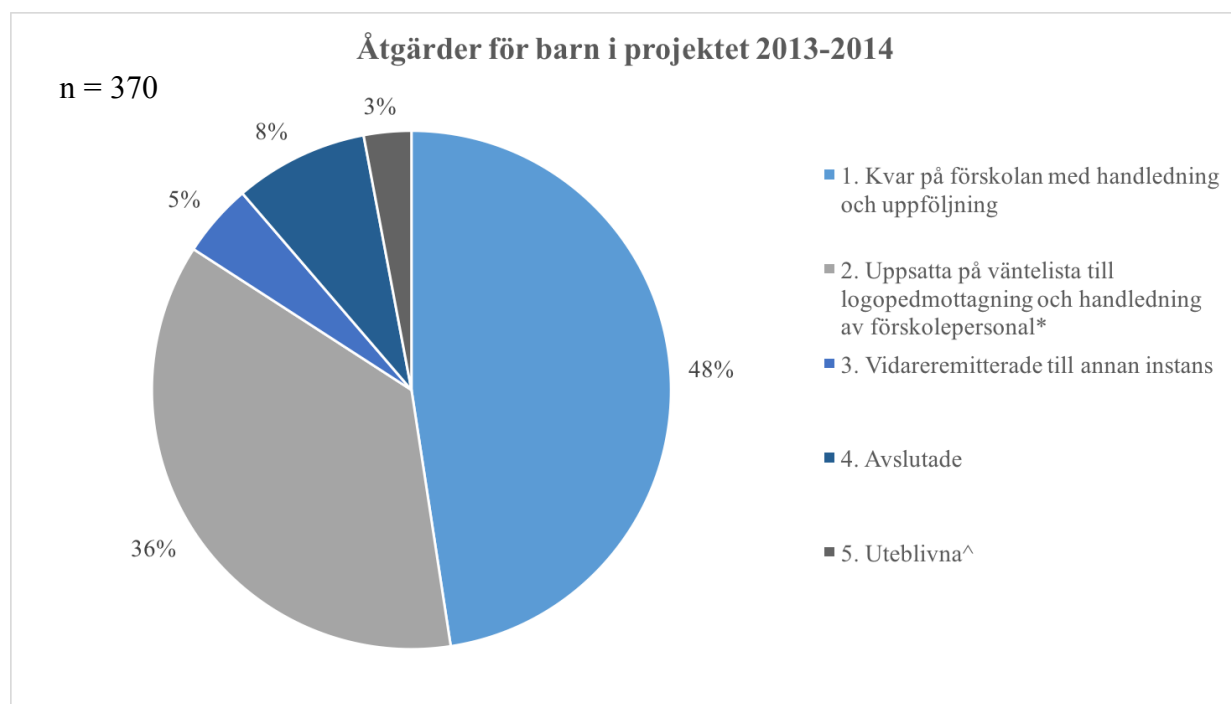
Logopedier som arbetar i projektet har kontakt med ett antal specialpedagoger som fungerar som samordnare; det är de som med hjälp av information från avdelningspersonal sammanställer en lista inklusive en kort beskrivning av de barn som anses vara i behov av en logopedisk bedömning. Barn som redan har en logopedkontakt, har fått en kallelse till logopedmottagningen eller har remitterats till Barn- och Ungdomshabiliteringen bedöms inte inom ramarna för projektet. Specialpedagogen ansvarar också för att inhämta tillstånd från vårdnadshavare, ta reda på om tolkbehov finns samt schemalägga de dagar då logopeden kommer till förskolan. Bokning och finansiering av tolkar ombesörjs av logopedmottagningen.

En journal sätts upp för samtliga barn som bedöms inom projektet eftersom de räknas som patienter på logopedmottagningen. Barn som har lindrigare språkliga svårigheter och inte behöver komma till logopedmottagningen kan omhändertas på förskolan genom handledning av specialpedagogen som i sin tur handleder avdelningspersonalen (förskolepedagoger och barnskötare). Även föräldrarna får råd av logopeden och stötts därefter av specialpedagogen. Dessa barn följs upp muntligt av logoped och specialpedagog vid nästa tillfälle på förskolan ett halvår senare. Specialpedagogen ansvarar för uppföljningen och kan ta kontakt med logopeden tidigare om det finns en oro för barnets språkutveckling.

För de barn som vid förskolebesöket bedöms vara i behov av en tätare logopedkontakt ges logopedisk handledning så att föräldrar och förskolepersonal kan stimulera barnet språkligt medan de väntar på att få en kallelse till logopedmottagningen. Under väntetiden kan föräldrar även gå föräldrautbildning på mottagningen om det är något som logopeden rekommenderat. Föräldrar till barn med stamning sätts i regel upp för ett fördjupat föräldrabesök med logoped på mottagningen.

Om barnets svårigheter inte bedöms vara logopediska vidareremitteras de till aktuell instans (exempelvis psykolog vid Barnhälsovården) och avslutas på logopedmottagningen. En del barn avslutas direkt eftersom de inte bedöms ha några större språkliga svårigheter och logopeden ger då istället handledning varpå specialpedagogen kan återuppta kontakten vid behov. Eftersom barn som går i förskoleklass i Malmö omfattas av Skolhälsovården avslutas en del barn trots att ett behov av tätare logopedkontakt finns, då de inte skulle hinna få en tid till mottagningen innan skolstart. Logopeden ger i dessa fall handledning till personal och föräldrar, och specialpedagogen ansvarar för att barnets språkliga svårigheter belyses vid överlämningen till skolan.

Resultat från Salameh & Swedenborgs (2014) rapport. Salameh & Swedenborg (2014) presenterade i en intern rapport statistik över de olika åtgärder som sattes in för barn som omhändertagits inom projektet under perioden 2013–2014 (se Figur 1 nedan). Salameh & Swedenborg (2014) poängterade att andelen avslutade barn sjönk kraftigt i takt med att specialpedagogerna på förskolorna lärde sig vilka barn som hade behov av att träffa logoped. Av de barn som vid nybesöket under perioden 2013–2014 bedömdes kunna omhändertas på förskolan var det 15 som vid uppföljningen ett halvår senare sattes upp på väntelistan till logopedmottagningen (8% av barnen som följdes upp). Enligt Salameh & Swedenborg (2014) var merparten av dessa barn i åldern 2;0–2;6 år vid det initiala bedömningstillfället och logopeden hade därför inte velat sätta någon diagnos.

Figur 1: Fördelning av åtgärder för barn inom projektet under 2013–2014 (efter Salameh & Swedenborg, 2014).

*Om ett barn fick flera olika insatser vid nybesöket (till exempel i de fall föräldrarna rekommenderades uppsöka psykolog och barnet sattes på väntelista till logopedmottagningen) räknades de till denna kategori.

^För de barn som uteblev vid den första bokade tiden men kom vid nästa tillfälle räknades insatserna vid tillfället då logopeden träffade barnet. Dessa barn kategoriserades alltså inte som uteblivna.

Salameh & Swedenborg (2014) genomförde även en enkätundersökning med 19 specialpedagoger och 4 avdelningspersonal som deltagit i projektet. Enkättagarna var överlag positivt inställda till arbetssättet och tog upp fördelar som exempelvis kompetenshöjning rörande språkutveckling, en större säkerhet i hur de kunde stötta barn språkligt samt en större trygghet för familjerna i mötet med logopeden. Några tyckte att arbetssättet inneburit en del extraarbete med samordning och liknande, men förmedlade samtidigt att det varit värt det eftersom vinsterna varit så pass stora. Punkter där en del av deltagarna efterfrågade en förändring var till exempel bättre framförhållning och tydligare information från logopeden kring upplägget av besöken, men flera poängterade också att det vid uppföljningarna hade fungerat bättre. Några önskade att mer tid avsattes till diskussion av barnen efter besöken. Utöver detta efterfrågades utrymme för närmre samverkan med logopeden: tillfällen då logopeder och specialpedagoger kunde träffas, dela med sig av erfarenheter och ge varandra råd, att specialpedagogerna skulle få fortbildning i form av information om aktuell forskning, relevant litteratur och material samt att det skulle finnas en "kontaktlogoped" som personalen kunde rådfråga om språkutveckling och -stimulering.

Samverkan mellan logopeder och pedagoger

Världshälsoorganisationen ([WHO], 2010) menade att interprofessionellt arbete sker när "multiple health workers from different professional backgrounds work together with patients, families, carers and communities to deliver the highest quality of care. It allows health workers to engage any individual whose skills can help achieve local health goals." (s. 7). Ett sätt att uppnå effektiv samverkan mellan olika yrkeskategorier är att låta dem genomgå interprofessionellt lärande, där studenter i mötet med varandra kan kombinera sina kunskaper och erfarenheter för att gemensamt nå en ny förståelse. Enligt WHO (2010) kan interprofessionellt arbete och lärande stärka sjukvårdssystem och förbättra hälsan i samhället. I Lapkin, Levett-Jones & Gilligans (2013) systematiska granskning av effekten av interprofessionellt lärande i universitetsbaserade vårdgivarutbildningar var det få studier som klarade kriterierna för evidensbaserad forskning, trots att det finns mycket forskning på området. Hillier, Civetta & Pridham (2010) rapporterade liknande problematik när de granskade olika interaktionsmodeller som rapporterats mellan sjukvård och skola.

Brebner et al. (2016) intervjuade australiensisk personal som arbetade med barn i åldern 0-3 år och fann att de hade god kunskap om typisk kommunikativ utveckling. Däremot tyckte de sig sakna kompetens för hur de skulle arbeta med barn som av någon anledning hade en avvikande kommunikation, och efterfrågade därför specifika, verksamhetsnära råd från logopeder. Brebner et al. (2016) förespråkade att logopeder ska inse att personal som arbetar med barn i förskoleålder har kompetens som kan tillvaratas så att man gemensamt kan skapa goda språkliga miljöer och identifiera barn i riskzonen för språkliga svårigheter. Sandberg & Ottoson (2010) undersökte hur en grupp yrkesverksamma och föräldrar i Sverige upplevde samarbetet mellan hem och förskola kring barn i behov av särskilt stöd, och fann en stor skillnad mellan olika förskolors kunskap om och motivation att arbeta med barnen i fråga. Föräldrar uttryckte att ett bristfälligt informationsutbyte mellan inblandade professioner innebar en stor frustrationskälla för dem (Sandberg & Ottoson, 2010). Engelska lärare och logopeder som deltog i Hartas (2004) undersökning tog upp flera faktorer som de upplevde bidrog till en god samverkan dem emellan, bland annat att arbeta inom en organisation som klargör olika aktörers roller och tillhandahåller möjlighet för samverkan. Ett intresse för samverkan, gemensamma värderingar och en öppenhet för att lära av varandra och togs också upp som faciliterande faktorer (Hartas, 2004).

Svensk förskoleverksamhet ska enligt Lpfö98 (Skolverket, 2016) hjälpa alla barn att nå sin högsta potential, och särskilt uppmärksamma och stötta barn med någon form av svårigheter. Det är

ytterst förskolechefens ansvar att detta sker, och hen ska också se till att personalen har och får den kunskap som krävs. I Lpfö98 (Skolverket, 2016) nämns däremot inget om samverkan med andra aktörer kring barnet med undantag av överlämningen till förskoleklass, skola och/eller fritidshem, där barn med särskilda behov ska lyftas fram.

Språkstörning och flerspråkiga förskolebarn

Eftersom det saknas epidemiologiska studier över flerspråkiga barn med språkstörning och inte finns några bevis för det motsatta antas det att prevalensen av språkstörning hos en- och flerspråkiga barn är densamma (Kohnert, 2010). Tomblin et al. (1997) fann i sin studie att specifik språkstörning (en lägre än den för åldern förväntade språkliga förmågan som inte förekommer till följd av kognitiv funktionsnedsättning, autism, neurologiska svårigheter eller hörselnedsättning) förekom i högre utsträckning i minoritetsgrupper. Detta menade de berodde på att testmaterialet som användes var kulturellt och lingvistiskt anpassat för en vit, enspråkigt engelsktalande majoritet men också att socioekonomiska faktorer som föräldrautbildning och inkomst sannolikt spelade in eftersom minoritetsgrupperna hade en lägre socioekonomisk status.

Enligt Parkvalls (2015) uppskattning har Malmö i förhållande till övriga kommuner i Sverige en extremt hög andel utrikesfödda, vilket i kombination med kommunens storlek innebär att ett stort antal språk finns representerade. I Sverige var 2016 en hög andel barn i åldern 1–5 år (84%) inskrivna i antingen kommunal (80%) eller enskild (20%) förskola. Motsvarande andel för Malmö var 83% (varav kommunal 86% och enskild 14%; Skolverket, 2017). Av de barn i åldern 0–4 år som bodde i Malmö 2016 var 6% födda utomlands medan 57% var inrikesfödda med åtminstone en utrikesfödd förälder (Statistiska Centralbyrån, 2017). Eftersom inrikesfödda föräldrar kan tillhöra senare generationers invandrare finns det sannolikt även andra språk än svenska representerade i flera av dessa familjer. Statistik över 2016 års nybesök på logopedmottagningen i Malmö visade att 70% av barnen var flerspråkiga (Eva-Kristina Salameh, personlig kommunikation, 14 mars 2017). Enligt Eva-Kristina Salameh (personlig kommunikation, 29 maj 2017) bedrivs projektet ”Logopeden i förskolan” främst i bostadsområden i Malmö där majoriteten av invånarna är flerspråkiga, vilket innebär att andelen flerspråkiga patienter inom projektet är ännu högre än på logopedmottagningen som helhet.

Van Kleeck (2013) tog upp två utmaningar som logopeder kan ställas inför i mötet med flerspråkiga familjer. Den första innebar att logopeden har en förutfattad mening om att ett visst kommunikationsmönster förekommer i en familj, vilken kan överensstämja med individualistiska (till exempel att barn får lov att initiera samtal med vuxna) eller kollektivistiska (exempelvis att barn lär sig bäst genom att lyssna och observera) kulturella värderingar. Den andra logopediska utmaningen var att inte utge sig för att respektera en familjs kommunikationsvanor för att därefter motarbeta dem, till exempel genom att påtvinga familjen individualistiska värderingar eftersom de har visat sig bäst gynna barns språkutveckling (van Kleeck, 2013). Ritzén (2005) rekommenderade att vårdgivare i mötet med familjer med annan bakgrund än majoritetssveriges ska röra sig bort från strikt medicinska och praktiska resonemang och istället ta hjälp av den kulturella och religiösa livsvärld som familjen har för kunna leda dem mot en ny tolkning och förståelse.

När Pua, Lee & Liow (in press) undersökte korrelationen mellan föräldra- och lärarobservationer av flerspråkiga 5-åringar i Singapore fann de att föräldrarna verkade ha en tendens att överskatta sitt barns impressiva förmåga, medan lärarnas uppskattning av språkförmåga stämde överens med objektiva mätningar. Detta menade författarna kunde bero på att kraven på språkförståelse är större på förskolan, att föräldrarna var mer motvilliga att se sitt barns svårigheter och att lärarna hade en större referensram för hur barns typiska språkutveckling ser ut (Pua et al., in press). Salameh et al. (2002) visade i sin studie att flerspråkiga barn i Malmö löpte en signifikant

högre risk jämfört med enspråkiga barn att inom 12 månader avslutas på logopedmottagningen på grund av uteblivande och att risken var högre ju gravare språkstörning barnet hade, trots att det fanns en föräldraoro i majoriteten av fallen. I samma studie fann man att flerspråkiga barn i signifikant högre utsträckning remitterades till logopedmottagning av förskolan än av Barnavårdscentralen (BVC) jämfört med enspråkiga barn, vilket man trodde var en följd av att en- och flerspråkig förskolepersonal har en daglig kontakt med barnen och därför lättare kan upptäcka språkliga svårigheter. I studien var det inga föräldrar till barn som remitterats av förskolan som nekade logopedbedömning, vilket författarna menade är en viktig motivering till ett nära samarbete mellan logopedmottagning, förskola och BVC för att undvika underremittering av flerspråkiga barn med språkstörning (Salameh et al., 2002).

Metod

Intervju

För att genomföra föreliggande studie rekryterade uppsatsförfattaren fyra logopeders med erfarenhet av arbetssättet i projektet "Logopederna i förskolan" per mail eller i samband med praktik på logopedmottagningen i Malmö. Det fanns bland de deltagande logopederna en stor spridning i yrkeserfarenhet; både logopeders som varit yrkesverksamma i <10 år och >25 år fanns representerade. Eftersom det i föreliggande studie är känt vilken mottagning logopederna rekryterats från presenteras ingen detaljerad information om dem i syfte att skydda deras identitet. I samband med att logopederna visat intresse att bli intervjuade mottog de av uppsatsförfattaren ett informationsbrev (se Bilaga 1) som förberedelse inför intervjutillfället. Själva intervjuerna genomfördes av uppsatsförfattaren på respektive logopeders arbetsrum på mottagningen i Malmö under perioden februari-mars 2017. Intervjuerna varade 47–73 minuter och spelades in med hjälp av uppsatsförfattarens privata mobiltelefon.

Eftersom uppsatsförfattaren innan studien inte var väl förtrogen med projektet och på egen hand skulle intervju de fyra logopederna bedömdes djupintervjuer var ett lämpligt format, då det innebar tid och möjlighet att ställa öppna frågor samt att vid behov efterfråga förklaringar och utvidgningar från intervjupersonerna (Tjora, 2012). Djupintervjun har dessutom sin grund i fenomenologisk teori där man eftersträvar att undersöka en persons subjektiva upplevelse av ett visst fenomen (Tjora, 2012), vilket stämde väl in på syftet för den föreliggande studien.

Intervjuguide. Tjora (2012) valdes som utgångspunkt vid arbetet med intervjufrågorna eftersom verket i fråga behandlade kvalitativ forskning på ett lättillgängligt och konkret sätt vilket föreföll passande för syftet med uppsatsen.

Uppsatsförfattaren formulerade intervjuguiden med studiens syfte och forskningsfrågor i åtanke samt utifrån Tjoras (2012) generella rekommendationer om framförallt intervjuupplägg (uppvärmnings-, reflektions- och avrundningsfrågor). Frågorna granskades därefter dels av uppsatshandledaren och dels av en erfaren, utomstående forskare som uppsatsförfattaren kommit i kontakt med i samband med att denne hållit en föreläsning om kvalitativ forskning för logoped- och audionomstudenter i januari 2017. Uppsatsförfattaren redigerade intervjuguiden med avseende på de förslag på förbättringar som uppsatshandledaren och forskaren tillhandahållit, där stor vikt lades vid att frågorna inte skulle vara ledande och således uppmuntra logopederna till reflektion. Innehållet i den slutliga intervjuguiden (Bilaga 2) är i princip detsamma som i det första utkastet, med undantag av att två frågor rörande fördomar om flerspråkighet exkluderades eftersom de av uppsatsförfattaren inte bedömdes vara direkt relaterade till studiens syfte och forskningsfrågor.

Transkription. Samtliga intervjuer transkriberades av uppsatsförfattaren på avdelningen för logopedi, foniatry och audiologi vid Lunds universitet. Transkriptionerna utfördes ortografiskt på rikssvenska med undantag av uttryck lånade från engelska som inte översattes. Överensstämmelsen

mellan inspelning och transkription bedömdes inte kunna kontrolleras av uppsatshandledaren eller någon annan vid logopedutbildningen eftersom det fanns en betydande risk att logopedernas identitet då skulle röjas. Uppsatshandledaren fick dock se ett utdrag ur en transkription för att godkänna den nivå den utfördes på. Det faktum att uppsatsförfattaren hade tidigare erfarenhet av att transkribera spontantal både på franska och svenska från en kandidatuppsats samt från diverse övningar under logopedutbildningen bedömdes vara tillräcklig för att säkerställa transkriptionernas äkthet.

Analys. Tematisk analys (Braun & Clarke, 2006) användes för att bearbeta den data som intervjuerna genererade eftersom denna metod enligt artikelförfattarna kan appliceras inom flera olika teoretiska ramverk och forskningsfält samt lämpar sig för forskare utan tidigare erfarenhet av kvalitativ forskning. Uppsatfsförfattaren genomförde analysen i sex steg; 1) transkription av intervjuerna samt notering av intressanta passager, 2) manuell kodning av relevanta utdrag ur intervjuerna, 3) sortering av koder och deras respektive utdrag i övergripande teman, 4) kritisk granskning av koherens mellan olika koder och utdrag inom samma tema, mellan teman och deras innehåll samt mellan teman och intervjuerna som helhet, 5) definition och avgränsning av teman samt organisation av innehåll i eventuella underteman och 6) problematisering av teman och identifiering av förklaringar till och konsekvenser av olika teman. I det här skedet valdes även citat ut för att illustrera de teman som identifierats.

Uppsatshandledaren fick inte tillgång till fullständiga transkriptioner och textutdrag i syfte att skydda logopedernas identitet, men en diskussion fördes löpande mellan uppsatsförfattare och –handledare rörande möjliga kategoriseringar av de förekommande teman som uppsatsförfattaren förmedlade till –handledaren under steg 3–6. I slutändan var det uppsatsförfattaren som tog beslutet om vilka teman som befastes.

Deskriptiv statistik

För att beskriva projektet ytterligare ombads de deltagande logopederna att nedteckna statistik över de barn de omhändertagit under 2016 enligt riktlinjerna som använts av Salameh & Swedenborg (2014) och förmedla denna till uppsatsförfattaren som sammanställde statistiken för hela patientgruppen. Uppsatfsens publikation i början på juni 2017 innebar en risk att antalet barn som satts upp på väntelista till logopedmottagningen vid uppföljningen skulle vara missvisande lågt, eftersom logopederna inte skulle hinna följa upp alla barn de träffat under 2016. I ett försök att undvika detta kompletterades den insamlade statistiken med denna information kring början av maj 2017 då majoriteten av barnen hade blivit uppföljda.

Enkät

Rekryteringsprocess. De logopeder som deltog i studien ombads tillhandahålla kontaktuppgifter till specialpedagoger som de vid tillfället samarbetade med i projektet. En av logopederna försåg uppsatsförfattaren med en lista över alla specialpedagoger som hen haft kontakt med inom ramarna för projektet. Uppsatfsförfattaren valde då att kontakta samtliga specialpedagoger eftersom de bedömdes ha relevant information även om de inte längre var aktiva i projektet. Uppsatfsförfattaren genomförde rekryteringen av specialpedagoger per mail alternativt telefon under perioden januari-mars 2017. Tillsammans med rekryteringsmailet (Bilaga 3) fick specialpedagogerna ta del av ett informationsbrev (Bilaga 4) där studiens upplägg presenterades. I de fall specialpedagogerna inte besvarat mailförfrågan inom två veckor skickade uppsatsförfattaren en påminnelse om studien i ett nytt mail. De specialpedagoger som kontaktades per telefon delgavs muntligt informationen i rekryteringsmailet och de som valde att delta mottog därefter informationsbrevet tillsammans med enkäten.

Totalt kontaktade uppsatsförfattaren 33 specialpedagoger varav 12 (36%) anmälde intresse att delta, 4 (12%) nekade till medverkan och 17 (52%) inte återkom med ett svar. De specialpedagoger som inte önskade delta uppgav ofta att de hade bytt arbetsområde eller -uppgifter och därför inte längre var involverade i projektet. I dessa fall skickades ett förtydligande om att aktuellt deltagande i projektet inte var ett kriterium, vilket resulterade i att ytterligare en specialpedagog valde att medverka i enkätundersökningen. En specialpedagog avbröt sitt deltagande efter att hen mottagit enkäten, och således blev det totala antalet medverkande specialpedagoger $n = 12$ (36%).

Eftersom planering inom projektet sker mellan logoped och specialpedagog har logopederna inga uppgifter om övrig personal som deltar i projektet. För att även förskolepedagoger och barnskötare med erfarenhet av projektet skulle få möjlighet att delta i studien ombads därför samtliga specialpedagoger under rekryteringsprocessen att i mån av förmåga vidarebefordra enkäten till de förskolor de ansvarade för. En förskolepedagog rekryterades direkt av uppsatsförfattaren eftersom hens kontaktuppgifter förmedlades av specialpedagog.

Enkäterna, informationsbrev och medgivandeblanketterna skickades ut löpande av uppsatsförfattaren tillsammans med förfrankade svarskuvert till de specialpedagoger och den förskolepedagog som anmält intresse att delta i studien. En specialpedagog besvarade enkäten muntligt tillsammans med uppsatsförfattaren i samband med ett förskolebesök. Av de 24 enkäter som mottogs exkluderades två eftersom respondenterna uppgav sig inte ha deltagit i projektet, en till följd av inkorrekt ifyllda demografiska uppgifter och en där endast den valbara frågan i slutet på enkäten fyllts i. Således blev 20 enkäter inkluderade i den slutliga analysen (se Tabell 1 nedan för presentation av deltagarna).

Tabell 1: Beskrivning av deltagare i enkätundersökningen

Yrkeskategori	Antal	Födelseår (spann, medelvärde)	Yrkeserfarenhet (spann arbetsstart, medelvärde)
Specialpedagog	12	1948–1971 ($M_{\text{ålder}} = 56$ år)	1998–2014 ($M_{\text{yrkesverksam}} = 11$ år)*
Förskolepedagog	6	1957–1977 ($M_{\text{ålder}} = 53$ år)	1978–1999 ($M_{\text{yrkesverksam}} = 31$ år)
Barnskötare	2	1968–1971 ($M_{\text{ålder}} = 47$ år)	2004–2015 ($M_{\text{yrkesverksam}} = 8$ år)
Totalt	20	$M_{\text{ålder}} = 55$ år	$M_{\text{yrkesverksam}} = 17$ år

*Det förekom att specialpedagoger hade tidigare erfarenhet av att arbeta inom förskoleverksamhet både som förskolepedagoger och barnskötare.

Konstruktion och analys av enkät. För att ha möjlighet att göra en jämförelse med resultaten från Swedenborg & Salamehs (2014) rapport bevarade uppsatsförfattaren innehållet i deras enkät så långt som möjligt vid konstruktionen av den aktuella enkäten (se Bilaga 5). Fråga 1–4 bestod i enkäten av påståenden som deltagarna besvarade genom att fylla i en Likertskala graderad från 1 (*Håller inte alls med*) till 5 (*Håller helt med*). Dessa skalor poängsattes av uppsatsförfattaren så att en högre poäng motsvarade en större grad av tillfredsställelse med arbetssättet i projektet. I fråga 1a)–1b) samt fråga 2–4 motsvarade skalan de poäng som sattes (1 = 1 poäng, 2 = 2 poäng, och så vidare), men fråga 1c) poängsattes omvänt (1 = 5 poäng, 2 = 4 poäng, och så vidare) eftersom detta påstående var negativt formulerat.

Ett antal mer omfattande förändringar ansågs av uppsatsförfattaren nödvändiga för att minska belastningen av att genomföra enkäten samt för att underlätta statistisk analys (Trost & Hultåker, 2016). Fråga 5, som i originalenkäten var en öppen fråga (*Vilka fördelar har du sett med detta arbetssätt?*), omstrukturerades till en flervalfråga baserat på de svar som förekommit i

Salameh & Swedenborgs (2014) undersökning. Fråga 6 bestod i den ursprungliga enkäten av två olika frågor (*Vad kan förbättras?* och *Vad kan ändras helt?*) vilka slogs ihop i den nya enkäten eftersom de av uppsatsförfattaren bedömdes överlappa för mycket. Anledningen till att fråga 6 inte omvandlades till en flervalsfråga var att det saknades tillräckligt med svar i Salameh & Swedenborgs (2014) undersökning.

Uppsatsförfattaren lade till två öppna frågor rörande samverkan mellan logoped och förskolepersonal (fråga 7) samt flerspråkiga barn i projektet (fråga 8) för att besvara studiens forskningsfrågor. Enkäten avslutades med ett utrymme där deltagarna kunde skriva övriga synpunkter samt ge återkoppling på enkätens uppbyggnad (Trost & Hultåker, 2016). En pilottestning av enkäten genomfördes med hjälp av två logopedstudenter och smärre justeringar gjordes utifrån deras kommentarer.

Delar av enkäten (fråga 1–5) kunde analyseras kvantitativt med hjälp av statistikanalysprogrammet IBM® SPSS® Statistics for Macintosh, version 24 (Armonk, NY, USA), medan kommentarer och öppna frågor (fråga 6–8) analyserades kvalitativt med hjälp av samma typ av tematiska analys som presenterats ovan (Braun & Clarke, 2006).

Reliabilitet

För att öka reliabiliteten av den tematiska analysen genomförde uppsatshandledaren under den pågående analysprocessen en individuell kategorisering av koder enligt de övergripande teman som formulerats av uppsatsförfattaren. Uppsatsförfattarens kategorisering av koderna användes som facit, och interbedömarreliabiliteten undersöktes genom att dividera antalet enligt uppsatsförfattaren korrekt kategoriserade koder med det totala antalet koder som uppsatshandledaren fått tillgång till. Interbedömarreliabiliteten uppmättes då till 70% (26/37), vilket bedömdes vara tillräckligt högt med tanke på att felbedömningarna kunde förklaras med att uppsatshandledaren endast fick tillgång till en liten del (9%) av det totala antalet koder, inte var lika bekant med intervjumaterialet och att koder som senare exkluderades ur analysen på grund av irrelevans fortfarande var inkluderade.

För att kontrollera tillförlitligheten av den kvantitativa analys som uppsatsförfattaren gjorde gavs uppsatshandledaren tillgång till SPSS-filen och genomförde uträkningarna på egen hand för att då komma fram till samma resultat.

Etiska överväganden

Som nämnts ovan presenteras ingen detaljerad information om de deltagande logopederna i syfte att skydda deras identitet. Tjoras (2012) rekommendationer om att transkribera intervjuerna på rikssvenska följdes som ett led i att ytterligare avidentifiera informanterna. Alla uppgifter i intervjuer och enkäter som refererar till personer eller platser avidentifierades i transkriptioner tillika i uppsatsen för att undvika att de kunde spåras tillbaka till enskilda personer. Då det förelåg en risk att läsare kan dra slutsatser om deltagarnas identitet genom att koppla samman de citat som inkluderats i uppsatsen hänvisas inte heller till anonymiserade identiteter. Alla intervjuer har analyserats och beskrivna upplevelser såväl som direkta citat från samtliga logopeder finns kontinuerligt representerade i resultatredovisningen. I syfte att bevara logopedernas integritet genomfördes en citatkontroll där de fick möjlighet att ta ställning till och, om de ansåg det nödvändigt, redigera de citat som inkluderades från deras respektive intervjuer. Två av logopederna valde att redigera delar av sina citat för att förtydliga dem, dock utan att budskapet påverkades.

Samtliga deltagare försågs av uppsatsförfattaren med skriftlig information (se Bilaga 1 och Bilaga 5) om studiens upplägg och deltagarnas rättigheter samt uppmanades att kontakta uppsatsförfattaren eller –handledaren vid eventuella frågor. I samband med intervjuerna gavs logopederna tillfälle att ställa frågor direkt till uppsatsförfattaren. Ett skriftligt medgivande

samlades in från samtliga deltagare (se Bilaga 1 och Bilaga 5) för att kunna exkludera data vid ett senare tillfälle om en deltagare skulle välja att avbryta sin medverkan.

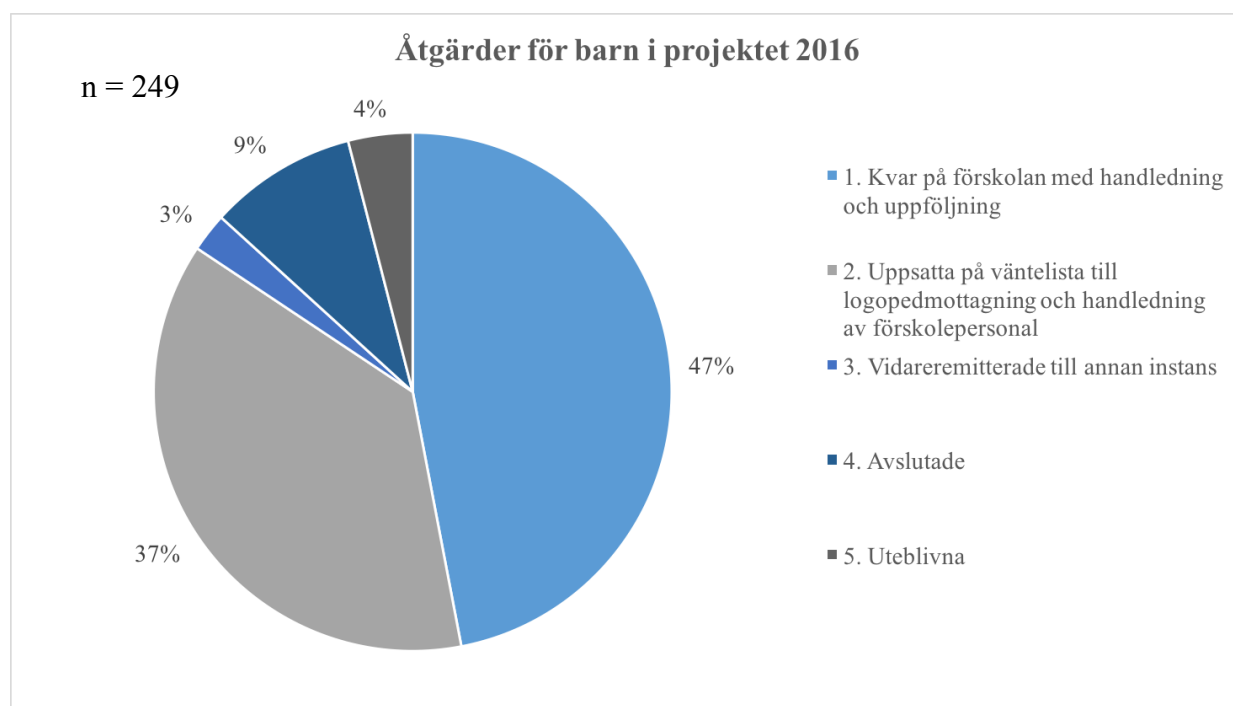
Elektronisk spridning av intervjuinspelningarna förhindrades genom att mobiltelefonen som användes kopplades ned från alla nätverk under den tid inspelningen fanns på den. Också under arbetet med transkription kopplades datorn ned från nätverk och det skapades inte heller några kopior av inspelningarna. Medgivandeblanketter och enkäter kodades löpande och därefter förvarades medgivandeblanketter tillsammans med inspelningar av intervjuer inlåsta på avdelningen för logopedi, foniatry och audiologi i Lund. Ljudinspelningar av intervjuerna destruerades i samband med uppsatsens publikation.

Innan datainsamlingen initierades blev enhetschefen för logopedmottagningen i Malmö tillfrågad och hon gav 3 januari 2017 sitt skriftliga medgivande till att studien genomfördes. Studien har också godkänts av den Etiska kommittén vid avdelningen för logopedi, foniatry och audiologi, Institutionen för kliniska vetenskaper i Lund, Lunds Universitet.

Resultat

Deskriptiv statistik

Under 2016 omhändertogs 249 barn inom ramarna för projektet ”Logopeden i förskolan” och logopederna träffade 43–82 barn vardera. Fördelningen mellan de fem olika kategorierna (se Figur 2 nedan) som sattes in vid nybesöket var för 2016 i princip identisk med den från 2013–2014 (se Figur 1 ovan, som är direkt jämförbar med Figur 2). Däremot var det 2016 fler barn som sattes upp på väntelistan till logopedmottagningen i samband med att deras utveckling följdes upp av logoped och specialpedagog (31 barn, det vill säga 26% av det *totala* antalet barn i kategori 1).

Figur 2: Fördelning av åtgärder för barn inom projektet under 2016.

Kvantitativa resultat från enkätundersökningen med förskolepersonal

I resultatredovisningen har en distinktion gjorts mellan förskolepedagoger och barnskötare (avdelningspersonal) och specialpedagoger eftersom de två förstnämnda yrkeskategorierna jobbar i den dagliga förskoleverksamheten medan specialpedagogen har ett mer övergripande ansvar och inte tillbringar tid med barnen på samma sätt. Specialpedagogen har också en mer administrativ och

aktiv roll i projektet än avdelningspersonalen, som inte alltid har möjlighet att närvara. Således har specialpedagogerna och avdelningspersonalen annorlunda arbetsuppgifter och olika premisser för deltagande i projektet vilket av uppsatsförfattaren och –handledaren antogs kunna påverka deras upplevelser av projektet.

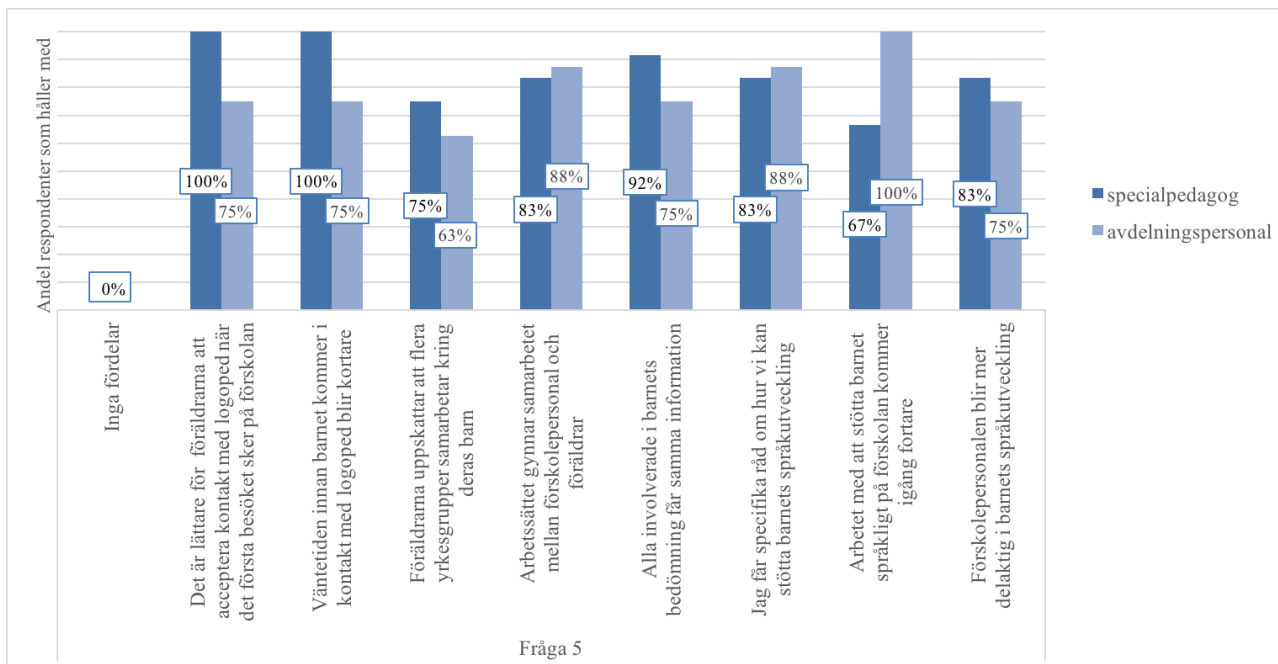
Både specialpedagoger och avdelningspersonal satte i regel höga poäng på frågorna 1–4 (se Tabell 2 nedan), specialpedagogerna i något större utsträckning än avdelningspersonalen, vilket motsvarar en hög tillfredsställelse med arbetssättet (möjlig maxpoäng = 5 poäng/fråga samt 30 poäng/totalt fråga 1–4). Ett förhållandevis lägre värde (3,5) noterades hos specialpedagoger gällande det upplevda extraarbetet (fråga 1c), men majoriteten av respondenterna ansåg ändå att projektet inte innebar en alltför stor arbetsbörda. Merparten av respondenterna tyckte att tiden räckte till för diskussion med logopeden (fråga 4), men här noterades ett lägre värde (3) hos avdelningspersonalen än hos specialpedagogerna (4).

Tabell 2: Översikt av fråga 1–4 som besvarades med Likertskalor. Maximal totalpoäng = 30.

Fråga	Specialpedagog n = 12			Avdelningspersonal n = 8		
	Min	Max	Median	Min	Max	Median
1a	1	5	5	1	5	4
1b	2	5	5	4	5	4,5
1c	1	5	3,5	3	5	4
2	3	5	5	3	5	4
3	4	5	5	4	5	4,5
4	2	5	4	2	5	3
Totalt	21	29	26	22	30	24

Vad gäller fråga 5 i enkäten såg samtliga respondenter vinster med projektet, och de fördelar som föreslagits i enkäten blev valda i hög utsträckning (se Figur 3 nedan). Specialpedagogerna som grupp såg framförallt fördelar relaterade till planeringen och genomförandet av själva besöket medan avdelningspersonalen oftare valde fördelar som rörde den dagliga förskoleverksamheten.

Övriga fördelar som nedtecknades av respondenterna var att föräldrarna känner trygghet och uteblir i mindre utsträckning till besöken jämfört med om det skulle ske på logopedmottagningen, att förskolepersonalen kan arbeta preventivt och identifiera barn med språkliga svårigheter i ett tidigare skede samt att personalen får kunskap som kan hjälpa barns språkutveckling och gynna hela barngruppen. Två specialpedagoger skrev att de endast såg fördelar med arbetssättet, och en specialpedagog menade att alla logopeder borde arbeta på det här sättet.

Figur 3: Andel av specialpedagogerna (n = 12) respektive avdelningspersonalen (n = 8) som såg olika fördelar med arbetssättet (fråga 5 i enkäten).

Kvalitativa resultat från intervjuerna med logoped och enkätundersökningen med förskolepersonal

Det faktum att en majoritet av barnpatientgruppen i Malmö och en ännu större andel inom projektet är flerspråkig innebär att logopederna när de talade generellt om barnen i projektet i praktiken refererar till flerspråkiga barn. Ingen av deltagarna lyfte fram något som specifikt skulle gälla enspråkiga barn och därför görs inte heller någon systematisk distinktion mellan en- och flerspråkiga grupper i resultatredovisningen.

Specialpedagogen som nyckelperson i projektet. Under intervjuerna med logopederna blev det tydligt att specialpedagogerna har en central, samordnande roll i projektet och är en förutsättning för att arbetssättet ska fungera. Logopederna berättade att specialpedagogerna har en övergripande roll gentemot de förskolor de ansvarar för och har kontinuerlig kontakt och handledning med avdelningspersonalen kring aktuella barn.

En logoped förklarade att projektet endast riktar sig till förskolor där det finns en specialpedagog inkopplad, eftersom avdelningspersonal saknar den förkunskap som krävs för att avgöra vilka barn som behöver träffa logoped. Av samma anledning ansåg sig hen inte kunna handleda endast avdelningspersonalen på ett effektivt sätt och beskrev att all handledning och insatser kanaliserades via specialpedagogen. En annan logoped menade att det går att ge mer detaljerad handledning till specialpedagogen än till föräldrarna, och flera av logopederna lyfte fram möjligheten att ta hjälp av specialpedagogen för att fördjupa bedömningen av barnet efter besöket, till exempel i form av observationer på förskolan. En av logopederna poängterade att specialpedagogen dessutom kan stötta familjen inför och under logopedbedömningen på förskolan och också genom att närvara vid eventuella senare besök på logopedmottagningen.

Att logoped och specialpedagoger under projektets gång lärt sig vad de kan förvänta sig av varandra och hur de kan fördela ansvaret mellan sig beskrevs också ha underlättat arbetssättet. Dessutom menade samtliga logoped att specialpedagogen efter hand lär sig att urskilja vilka barn som behöver träffa logoped, vilket en av logopederna uttryckte såhär:

Det märker man väldigt, väldigt snabbt att när man träffar en specialpedagog första gången så får vi barnen mestadels som har uttalsvårigheter. Det klassiska. Och lite lättare språkstörningar. Och kanske de här barnen som egentligen behöver en psykologkontakt först. Det är dem man får då. Och sedan väldigt snabbt så får vi de här barnen som har lite större språkliga svårigheter och mer adekvata besök helt enkelt.

Flera logopedier poängterade att specialpedagogens attityd till projektet och till logopedier i allmänhet är viktig för hur samarbetet fortskrider och att de specialpedagoger som faktiskt deltar är motiverade och tror på arbetssättet. En av logopederna menade att projektet åtminstone initialt innebär en viss belastning för specialpedagogerna eftersom det är de som ska etablera en kontakt med föräldrarna och förbereda besöken på förskolorna, något som en annan logoped poängterade att logopederna inte kan göra på egen hand. Flera av specialpedagogerna i enkätundersökningen uttryckte att projektet innebär en ökad arbetsbörda men de betonade samtidigt att vinsterna är större.

Logopeden som gästaktör i en förskoleverksamhet. Gemensamt för samtliga logopedier var att de tyckte att arbetssättet i projektet var bra och trivdes med det. Logopederna hade personliga åsikter kring hur logopedisk verksamhet bör bedrivas som på olika sätt var kompatibla med projektet; till exempel att logopeden bör träffa barnet i samma miljö som behandlingen ska ske i och att en del av de besök som genomförs på logopedmottagningen, speciellt de besök där det är svårt att nå fram till och övertyga föräldrarna om barnets svårigheter, skulle vara mer givande om de genomfördes på förskolan.

När logopederna tillfrågades om vilka egenskaper som är önskvärda för en logoped som vill arbeta på det här sättet betonade de framförallt klinisk erfarenhet, en ödmjukhet inför andras yrkeskompetens samt ett intresse för samverkan. Också flexibilitet togs upp av flera logopedier som något fördelaktigt. Att klinisk erfarenhet är viktigt menade logopederna beror på att man under besöken behöver en referensram för vad barn i olika åldrar förväntas klara av för att kunna avgöra vilka insatser som krävs.

Ett återkommande ämne i två av intervjuerna var vikten av att som logoped inom projektet vara medveten om att man är en tillfällig gäst i förskolan och att ha en ödmjukhet inför de andra professionerna och deras kompetens, vilket en av logopederna uttryckte på följande sätt:

Alltså du måste visa respekt för deras yrke. Man kan inte dundra in och säga att ”Nu ska jag ha det här rummet och här får ingen komma in och varför har ni inte gjort så varför har ni inte gjort så?” Utan du är där på deras villkor.

Samtidigt poängterade de att man som logoped måste vara säker på sin egen roll och veta vilken kunskap man själv besitter för att samarbetet med personalen ska fungera. Att klara av att genomföra besöken med flera personer närvarande och kunna hantera att bli ifrågasatt inför andra var också egenskaper som beskrivs som faciliterande för en logoped inom projektet. En logoped formulerade följande:

Så jag tror att det är jätteviktigt att man är säker i sin roll, vet vad man kan som logoped. Och vet du vad din profession innebär är det lättare att släppa in andra professioner. Jag sitter på den språkliga kompetensen men inte alltid på den pedagogiska. Och inte alltid på kunskap om att hur man kan göra det roligast för barnet att träna språket.

Logopederna poängterade att man på många förskolor redan vet hur man ska arbeta för att stötta ett barns språkliga utveckling och att det är viktigt att bekräfta personalen i det de gör

eftersom de ofta arbetar på ett bra sätt med barnen. Förskolepersonalen i enkätundersökningen menade att det underlättar att ha en person som man kan vända sig till för råd och stöd och en barnskötare tyckte att det var givande att möta logopeden för att kunna få bekräftelse på huruvida hen arbetade på rätt sätt med barnet. Behovet av att sprida kunskap och involvera avdelningspersonalen i interventionen är något som lyftes fram flera gånger i intervjuerna, samtidigt som en logoped betonade vikten av att inte öka personalens arbetsbörda på ett orimligt sätt:

För något vi inte kan göra som logopeder, det är att vi kan komma och säga ”Nu ska ni göra detta och detta”. Inte minst om det är väldigt jobbigt på förskolan. Då blir det bara en belastning för förskolepersonalen. Så det är viktigt att försöka få pedagogerna att känna att de inte får något extra de ska göra utan att de istället kan göra det de redan gör lite bättre.

Andra egenskaper som lyftes fram är ett intresse och en fallenhet för att samverka med och handleda andra yrkeskategorier, och där inräknat att man vågar släppa på sin kontroll, delegera uppgifter till personalen och lita på att de är kapabla att genomföra dem. Olika aspekter av flexibilitet togs upp som positiva, till exempel en inställning om att logopedisk verksamhet kan genomföras även utanför en logopedmottagning och att man på förskolan inte kan kräva samma praktiska förutsättningar som på mottagningen. Ett visst mått av kreativitet framställdes också som önskvärt, exempelvis att man vågar prova sig fram, är lösningsfokuserad och kan utnyttja de interventionsmöjligheter som finns att tillgå. Flera av logopederna menade att de måste ha förskoleverksamhetens uppbyggnad och funktion i åtanke och att siktet ska vara på att barnet kan fungera i den dagliga verksamheten, vilket en av logopederna uttryckte som följer:

De har ju inte ett individperspektiv på samma sätt på förskolan, utan förskolan jobbar med barn i grupp. Och då måste jag anpassa mina rekommendationer också, till förskolan. För jag kan inte säga att de ska gå ifrån och träna med ett barn en gång om dagen, för att det är inte så de. Det passar inte deras verksamhet alls. /.../ Så att mina rekommendationer måste vara verklighetsförankrade i i deras verksamhet.

Vinster för familj, förskola och logoped. Logopederna och förskolepersonalen tog upp flera olika vinster med projektet där de mest framträdande var en lätthet att nå fram till familjen, en direktkontakt mellan familj, förskola och logoped som leder till tidsbesparing och ett bättre samarbete samt en kompetenshöjning kring språkutveckling och -störning bland personalen. Att fler barn med språkliga svårigheter upplevdes få tillgång till logopedisk bedömning och adekvat intervention betonades också av deltagarna.

Att nå fram till familjen. Både logopederna som intervjuades och förskolepersonalen i enkätundersökningen betonade att besöket med logopeden avdramatiseras genom att det sker nära hemmet i en bekant förskolemiljö och ofta med en välkänd pedagog närvarande, vilket de trodde innebär en trygghet och motivation för föräldrarna och barnet. En av logopederna berättade att hen fått vidareutveckla sitt sätt att motivera och handleda föräldrar som en konsekvens av att de föräldrar som är skeptiska i högre utsträckning kommer på besöken i projektet. För de barn där föräldrarna är initialt ovilliga till en logopedkontakt menade en av logopederna att det efter det första besöket på förskolan kan vara lättare att få dem att komma till mottagningen eftersom de redan mött logopeden och skapat en relation.

En av logopederna menade att deras arbete kan underlättas genom att de i förväg kan få viktig information av personalen:

Jag brukar ta några ord med specialpedagogen före nybesöken för att kolla lite grann ”Vad är problemet?”. Och det har de ju skrivit på sina listor, men till exempel då så kan de säga att ”Föräldrarna tycker inte att det är några problem men vi tycker att det är jättestora problem på förskolan”. Då vet jag direkt hur jag ska gå in och föra samtalet med föräldrarna, för då är det ju viktigt att få dem att förstå varför vi är där tillsammans. För så länge föräldrarna inte förstår och känner sig motiverade så tror jag det är väldigt svårt att nå fram till föräldrarna.

En av logopederna upplevde att föräldrar vågar ta större plats och berättar mer under besöket på förskolan jämfört med på mottagningen eftersom logopeden inte framstår som lika auktoritär. Samma logoped berättade att hen upplever att det hos flerspråkiga föräldrar kan finnas en rädsla inför en diagnos och att de inte vet hur synen på funktionsnedsättningar är i det svenska samhället eller vilka rättigheter de och deras barn har, och att hen därför lägger stor vikt vid att klargöra detta under besöket. Flera av specialpedagogerna rapporterade i enkäterna liknande upplevelser i mötet med flerspråkiga föräldrar.

För de föräldrar som efter bedömningen inte är övertygade och nekar tätare logopedkontakt betonade en av logopederna att en fördel inom projektet är att man trots detta inte förlorar barnet:

Och sen finns det flerspråkiga föräldrar som säger att de är inte oroliga fast man tycker [skratt] ”Det borde du vara”. Men de är inte det och de vill inte in till logopedmottagningen och så. Jag menar att då håller vi kontakten via specialpedagogen. Vi tappar dem inte då. De kunde fått bättre omhändertagande men de väljer bort det. Vi kan ingenting göra. Det är föräldrarnas barn. Men vi tappar dem inte och man gör så mycket man kan.

Samverkan mellan logoped och förskola. Logopeder och förskolepersonal var generellt nöjda med samverkan dem emellan i projektet, och en specialpedagog menade dessutom att projektet gjort det lättare för hen att samarbeta med avdelningspersonalen. Att personalen på de olika förskolorna får lära känna specialpedagogen underströks också av en logoped som en vinst.

Den direkta kontakten mellan familj, förskolepersonal och logoped sågs som en fördel av samtliga logopeder. Att gemensamt kunna formulera en plan med alla närvarande, att föräldrarna ser olika yrkesgrupper samverka kring deras barn och att ansvarsfördelningen mellan de involverade parterna tydliggörs är också vinster som togs upp, både av logopeder och förskolepersonal. Flera specialpedagoger beskrev i enkäterna hur man genom att mötas kunde undvika ett negativt vi-och-de-tänkande mellan olika professioner och förhindra missförstånd när information ska vidarebefordras.

Flera av logopederna tyckte att det inom projektet är lättare att etablera en kontakt med förskolepersonal och att förskolepersonalen som de möter inom projektet är mer engagerade och duktiga på att ta till sig information, något som även en av specialpedagogerna rapporterade i enkäten. Detta trodde logopederna kunde bero på att förskolepersonalen ofta närvarar vid besöket och att de redan sett ett behov av logopedkontakt hos barnet, vilket togs upp på följande sätt i en intervju:

Logoped: Jag har ju haft vissa samtal [telefonsamtal, min anm.] där de bara ”Nä, men det barnet pratar likadant som alla andra barn vi [ohörbart]”. Så man ”Nä men det här barnet har ju en språkstörning. Jag har kollat modersmålet och jag har kollat svenskan och så. Där är en språkstörning”. /.../ ”Nä, barnet pratar som alla andra. Vi märker inte av något på förskolan. Vi vet inte hur du kan ställa en sådan diagnos”. På det sättet alltså kan det vara ibland i alla fall.

Uppsatsförfattare: Och det är lättare att komma runt det om man har personal som sitter och tittar på bedömningen?

Logoped: Precis. För då ser de. Liksom. Svårigheterna blir mycket mer tydliga när man sitter med barnet ensamt än i grupp.

Logopederna och förskolepersonalen tog även upp fortbildning som en vinst i projektet, både att logopederna själva får en insikt i hur förskoleverksamheten fungerar och lär sig saker av personalen som de möter, men också att förskolepersonalen lär sig mer om språkutveckling och -störning. En möjlighet till ökad förståelse för varandras arbetsuppgifter och yrken togs upp av två förskolepedagoger i enkätundersökningen. Att arbetssättet bidrar till kompetenshöjning var mycket framträdande i enkäterna, där förskolepersonalen betonade vinster som att alla barn i gruppen gynnas samt att deras eget arbete underlättas.

Diagnostik och intervention. Ett flertal vinster togs upp av logopederna i relation till besöket på förskolan, bland annat under den inledande anamnesupptagningen där de har möjlighet att få kompletterande språklig och kommunikativ information från närvarande avdelningspersonal. Flera av logopederna upplevde att barnen de möter på förskolan är lättare att få att medverka i bedömningen eftersom de känner sig trygga i förskolemiljön tillsammans med välkända personer. De menade också att de med hjälp av förskolepersonalen kan få en mer objektiv syn på barnets språkanvändning och huruvida dess prestation under bedömningen är representativ eller inte, eftersom logopederna ibland upplevde att föräldrar överskattade sitt barns förmågor.

Logopederna lyfte fram flera fördelar med att involvera förskolepersonal med samma modersmål som barnet, både för att de kan ge sin bild av modersmålet i förskolemiljön men också för att de senare kan ge intervention på det. En av logopederna menade att den flerspråkiga personalens syn på barnets förmågor på modersmålet kan vara en hjälp för att förklara för föräldrar vilka språkliga förväntningar det finns på barn i olika åldrar, något som föräldrarna inte alltid har samma bild av som logopeden eller personalen. Samma logoped upplevde att flerspråkiga föräldrar inte alltid förstår varför de får behandlingsmaterial av förskolan eller hur de ska arbeta med det och hen tyckte sig inom projektet kunna förmedla instruktionerna till dem på ett tydligare sätt. I enkätundersökningen lyfte två specialpedagoger fram just det konkreta stödet till föräldrarna som en vinst.

Det som logopederna menade var den största vinsten rörande intervention inom projektet är möjligheten att via förskolepersonalen direkt börja bygga upp en god språklig miljö där barnet tillbringar mycket tid. Ytterligare en fördel som togs upp med intervention via förskolan är att man där har möjlighet att involvera andra barn och träna i grupp, vilket fungerar som en motivation för vissa barn. En av logopederna berättade hur man på förskolan kan portionera ut träningstillfällena:

För att det är också en fördel med förskolan det är om det är en väldigt okoncentrerad liten ung man, som det ofta är, att de kan ta fem minuter där, fem minuter där och fem minuter där. När ungen börjar tröttna efter fem minuter så slutar man och så fortsätter man en stund senare ytterligare fem minuter. Här [på logopedmottagningen, min anm.] blir det en halvtimme och sen no more, där barnet kanske orkar koncentrera sig max tio och sen sitter de mest uppe i lampan.

En mer övergripande vinst för logopedmottagningen som togs upp av logopederna är att projektet på olika sätt bidrar till att sälla bland remisserna och bereda plats åt barn med gravare svårigheter, vilket en logoped formulerade som följer:

Vi lämnar utrymme till barnen som har störst behov av logopedmottagningen. Ibland kan det komma ett litet enspråkigt svenskt barn och som är fyra år och föräldrarna säger att ”Ja, nu kan hon säga R men vi kommer för säkerhets skull.” Och så har man satt av en timme åt detta och då känner man att ”Mm, det kunde man gjort på förskolan precis lika bra”.

Flera av logopederna som intervjuades och även förskolepersonalen i enkätundersökningen upplevde att fler barn får logopediskt stöd tack vare projektet och att arbetssättet kan leda till att barn i riskzonen för språkstörning identifieras och får stöd i ett tidigare skede, vilket en av barnskötarna trodde kunde göra det lättare för barnet i skolan. En logoped upplevde att barn med pragmatiska svårigheter upptäcktes och remitterades i större utsträckning av förskolepersonal än av BVC eftersom man på förskolan kan se hur barnet interagerar med resten av barngruppen.

En av logopederna ansåg att arbetssättet i projektet skulle gynna de flyktningfamiljer som kommit och kommer till Sverige, där det dels kan finnas en okunskap om hur det svenska samhället fungerar, men kanske också andra bekymmer som gör att ett barns sena språkutveckling inte är något som prioriteras. Hen menade att man med hjälp av förskolepersonalen kan börja stötta dessa barn språkligt på förskolan under tiden som familjen finner sig tillrätta.

Projektets förbättringspotential.

Hinder för projektet. Alla logopedier var enade om att omorganisationerna inom Förskoleförvaltningen hade inneburit ett hinder för projektet, eftersom framförallt specialpedagoger omplacerats och fått nya arbetsuppgifter utan att logopederna förvarnats. Samtliga logopedier betonade hur viktiga specialpedagogerna är för att projektet ska fungera, och en logoped beskrev det såhär:

Förra terminen, när det blev ett kaos, så blev jag av med fyra av mina specialpedagoger, som dels blev förflyttade till andra områden och /.../ någon blev biträdande förskolechef istället och de fick andra arbetsuppgifter /.../ Där var ju risken att barn som skulle följas upp kom i kläm /.../ Vi är ju väldigt beroende av att specialpedagogerna är där. Försvinner de så blir det extraarbete.

En logoped tog upp ett fall där en förskolechef utgjort ett hinder eftersom hon hade begränsat specialpedagogernas handlingsutrymme inom projektet. Att god samverkan mellan specialpedagog och avdelningspersonal är viktig framkom också av en specialpedagogs beskrivning över hur hen haft svårt att förmedla information till föräldrar via avdelningen. Enligt en logoped hade det i samband med att projektet startades uppstått en del administrativa hinder, men dessa hade med hjälp av kreativa byråkrater tids nog kunnat kringgås:

Det är mer de som har administrativa uppgifter i förhållande till detta, här [på logopedmottagningen, min anm.] och på förskolan, som kan ha svårt att hantera en arbetsform som de inte känner igen och som genererar frågor som vem lämnar tillstånd att komma till förskolan och vem betalar vad och ja så. Det är det är mest byråkratiska resonemang som har varit hindret, men de de lär man sig också under årens lopp att gå runt.

Nackdelar med arbetssättet. Även om alla logopedier var överens om att fördelarna i projektet övervägde de negativa aspekterna, rapporterade de ändå en del nackdelar som för det mesta handlade om praktikaliteter. En av dessa nackdelar är att det inom projektet läggs mycket eget ansvar på logopederna för att arbetssättet ska fungera, dels att förflytta sig till och från de olika förskolorna och få med sig allt nödvändigt material men också att hålla ordning på vilka åtgärder som satts in för vilka barn och sammanställa åtgärdslistor för att registrera dem i efterhand. Att inte

ha tillgång till allt material på logopedmottagningen och inte heller kunna komma åt journal- och bokningssystemet ute på förskolan togs också upp som nackdelar. Något som en logoped lyfte fram som problematiskt är hanteringen av personuppgifter:

Det är ju lite känsligt med personuppgifter /.../ Men vi kommer inte vi kommer inte runt det i projektet för vi måste ha. Vi måste veta vilka barn vi träffar. /.../ Vi har ju alltid personnummer och namn med oss i på lapparna vi får av specialpedagogen.

Samtliga logopeder uttryckte att arbetssättet i projektet är intensivt och uttröttande, både under själva projektdagarna men även med tanke på den journalföring som måste ske retroaktivt på mottagningen. En av logopederna betonade att de inte får någon extra administrationstid för projektet och en annan menade att man i slutändan ändå vinner både tids- och kvalitetsmässigt på att arbeta i projektet:

Men sen så slår man ut de man har haft. Sex, sju nybesök och slår ut det på två dagar, som en liksom ett projektbesök ändå kräver, så blir det ändå som en som två normala arbetsdagar inne på mottagningen ungefär. För att om jag skulle ha samma antal nybesök här [på logopedmottagningen, min anm.] så genererar det kanske lika många samtal [telefonsamtal, min anm.]. Så att då blir tidsinsatsen densamma men det man vinner på är kvalitén. Eller det blir ju det blir mindre tid som går åt för att det tar lång tid med telefonsamtalen. Längre tid än vad man kanske tror.

En av logopederna upplevde att en del barn påverkas negativt av att det under besöken på förskolan ibland närvarar flera vuxna som de aldrig har träffat tidigare. En annan nackdel som togs upp är de fall då ingen avdelningspersonal har möjlighet att närvara, eftersom specialpedagogen inte har en lika nära relation till barnet och därför inte kan tillhandahålla samma detaljerade information till logopeden.

Önskemål och framtidsvisioner. De önskemål som logopederna och förskolepersonalen tog upp rörde främst praktiska aspekter i projektet. En logoped önskade att Förskoleförvaltningens omorganisation skulle avslutas och att det skulle sammanställas en komplett lista över Malmö specialpedagoger och de förskolor de ansvarar över. En annan logoped tyckte att det skulle underlätta att ha en ansvarig specialpedagog som kunde fungera som en länk mot ett helt team specialpedagoger istället för att ha flera individuella planeringar och schemaläggningar. Flera respondenter uttryckte i enkäten en önskan om mer frekventa logopedbesök på förskolan, och en förskolepedagog tyckte att logopeden inledningsvis skulle observera aktuella barn i grupp för att bedöma vem som hade störst språkliga behov. En av logopederna problematiserade huruvida det arbete som logopederna utför i projektet är något som egentligen ingår i mottagningsjobbet eller om det snarare borde ligga mer på kommunens ansvar att utföra det via kommunalt anställda logopeder.

Vad gäller samverkan kring besöken uttryckte en logoped att det skulle underlätta om avdelningspersonal alltid kunde närvara, och att förskolan för att uppmuntra detta kanske kunde täcka upp med vikarier de dagar logopeden kommer dit. En specialpedagog efterfrågade i enkätundersökningen en bättre framförhållning från logopeden för att kunna planera dagarna medan en annan upplevde att logopeden som hen samarbetat med misskött uppföljningarna av barnen, och önskade att det skulle förbättras i framtiden. En av specialpedagogerna ville ha möjlighet att i förväg rådfråga logopeden för att veta om logopedkontakt var motiverad innan hen inledde processen att sätta upp barnet i projektet. Flera av förskolepersonalen efterfrågade i enkäten mer tid för att diskutera barn och få förklaringar av logopeden, och en del uttryckte även ett behov av att kunna prata om barnets svårigheter utan att det var närvarande. Också en önskan om snabbare

delaktighet hos föräldrar i interventionen samt större likvärdighet mellan förskolans och hemmets material uttrycktes i enkäterna. Flera specialpedagoger efterfrågade fler konkreta språkträningsmaterial, kanske i form av en gemensam databas där logopeden kunde hänvisa till en viss språklig konstruktion som barnet har svårt med.

En av logopederna ville ha ett komplett screeningtest där man på femton minuter kunde få en helhetsbild av barnets språkliga förmåga. För att underlätta i det administrativa arbetet ville en logoped få möjlighet att diktera sina journalanteckningar, medan en annan efterlyste möjligheten att ute på förskolan kunna komma åt journal- och bokningssystemet för att arbetet skulle kunna bli mer tidseffektivt. En specialpedagog efterfrågade ett enklare sätt att kontrollera huruvida ett barn redan hade en logopedkontakt för att undvika att odsla tid på organisering och fylla upp platser i onödan när logopeden kom till förskolan.

Flera av deltagarna önskade att arbetssättet skulle fortsätta och även sprida sig till fler logopeder och förskolor, vilket en logoped formulerade enligt följande:

Jag tror på att det är såhär vi ska jobba i framtiden tillsammans. Att man är generös med det man kan. Jobba prestigelöst [skratt], man kan ju då lära sig mycket av varandras kompetenser. Det är ju det man vinner på. Jättemycket. Att vi som logopeder vet vad vi är bra på och specialpedagoger och övriga förskolepedagoger vet vad de är bra på. Och att vi kan jobba sida vid sida med vår samlade kompetens.

Sammanfattning av resultat

- ✓ Specialpedagogen har en central roll som samordnare i projektet och är en oumbärlig länk mellan logopedmottagning och förskola.
- ✓ Faciliterande egenskaper hos logopeder som vill arbeta i projektet är klinisk erfarenhet, ödmjukhet, intresse för samverkan samt flexibilitet.
- ✓ Besöken avdramatiseras genom att förläggas på förskolan där framförallt flerspråkiga föräldrar är mer mottagliga för information från logopeden.
- ✓ Andelen uteblivna patienter i projektet är mycket låg (4% år 2016).
- ✓ Att mötas i verkligheten underlättar samverkan mellan logopeder och förskolepersonal.
- ✓ Kunskapen om språkutveckling och –störning ökar bland förskolepersonalen.
- ✓ Logopeden kan göra en välgrundad bedömning av barnet tack vare information som tillhandahålls av förskolepersonal.
- ✓ Intervention kan initieras direkt eftersom både förskolepersonal och föräldrar involveras under besöket.
- ✓ Barn med lindrigare svårigheter kan få tillräckligt stöd på förskolan medan barn med gravare svårigheter dessutom får en egen logoped på mottagningen.
- ✓ En stabil organisation underlättar samarbetet mellan professionerna.
- ✓ Önskemål om förbättring handlar främst om att göra för- och efterarbete mer tidseffektivt samt om att tillhandahålla fler möjligheter till samverkan.

Diskussion

Metoddiskussion

Det finns framförallt tre metodiska aspekter i studien som skulle kunna ha influerat resultaten: bortfall av respondenter, att intervjupersonerna inte var uppriktiga samt partiskhet hos uppsatsskribenten.

I det ursprungliga rekryteringsmailet (Bilaga 3) till specialpedagogerna förekom formuleringen “de specialpedagoger (...) som *deltar*”. Detta innebar sannolikt ett bortfall av de specialpedagoger som bytt arbetsuppgifter och/eller -plats även om brevet korrigerades och kriterierna förtydligades kort inpå det första utskicket. Det faktum att förskolepedagoger och barnskötare rekryterades indirekt via specialpedagog innebar också ett bortfall eftersom det endast var ett fåtal specialpedagoger som valde att vidarebefordra enkäter. Det är dessutom möjligt att personer som var motiverade att medverka besitter en positiv inställning till projektet och att de personer som nekat deltagande inte är nöjda. Det finns alltså en risk att de åsikter som rapporterats i enkätundersökningen inte är representativa för samtliga som varit involverade i projektet.

En önskan om att framstå i god dager eller föreställningar kring vad som är “rätt svar” kan leda intervjupersoner att redigera sina utsagor (Tjora, 2012). Eftersom intervjutillfällena skedde på logopedmottagningen är det möjligt att logopederna kände en professionell skyldighet gentemot mot sin arbetsgivare eller sina kollegor och därför vinklade sina berättelser på ett särskilt sätt. Att bli intervjuad på sitt eget kontor kan däremot ha inneburit en större trygghet jämfört med om intervjun genomförts på en offentlig plats. Skeva maktförhållanden i intervjusituationen kan leda till att personen som intervjuas justerar sin berättelse för att tillfredsställa intervjuaren (Tjora, 2012). Emellertid leddes intervjuerna i det här fallet av en logopedstudent med både lägre professionell status och ålder vilket sannolikt underlättade för logopederna att framföra sina sanna åsikter.

Eftersom uppsatsförfattaren innan studien inleddes hade en uppfattning och kännedom om projektet och dessutom var ensam om att genomföra datainsamling, analys och resultatredovisning kan dennes partiskhet ha format processen. Uppsatsförfattaren gjorde aktivt ansträngningar för att minska sin egen påverkan i studien genom att konsultera andra forskare vid formulering av intervjuguiden, att följa Braun & Clarkes (2006) detaljerade tematiska analys som fokuserar på att kategorisera material utan att influeras av förförståelse samt att föra en löpande diskussion med uppsatshandledaren som föreslog mer objektiva tolkningar och alternativa sätt att redovisa data, vilket bidrog till att problematisera analys och resultatpresentation. För att inte låta sin egen positiva inställning till projektet styra datainsamling eller resultatredovisning inkluderade uppsatsförfattaren medvetet öppna frågor som berörde både för- och nackdelar i intervjuer tillika enkäter och säkerställde sedan att också negativa anmärkningar från forskningspersonerna inkluderades i uppsatsen.

En win-win situation för de yrkesprofessionella och för barnet

Logopeder och förskolepersonal som deltog i studien hade generellt en positiv upplevelse av både projektet som helhet och samarbetet dem emellan, något som blev särskilt tydligt när logopederna ombads jämföra med hur de upplevde samarbetet med förskolor utanför projektet. Att arbetssättet är fördelaktigt för flerspråkiga barn och deras familjer är också något som deltagarna upplevde, framförallt genom att besöket på förskolan bidrar till att föräldrarna känner sig bättre till mods jämfört med i en sjukhusmiljö och att barn som skulle ha uteblivit på mottagningen därför får tillgång till logopedisk bedömning och intervention.

Projektet “Logopeden i förskolan” beskrivs av de tillfrågade som ett arbetssätt med potentiella vinster för samtliga involverade parter; om det så handlar om att underlätta diagnostik och intervention för logopeden, en kompetensutveckling för förskolepersonalen eller en ökad

trygghet för föräldrarna under besöket. Att de vuxna samverkar innebär också i förlängningen att barnet, som faktiskt utgör fokus för de inblandade, gynnas både genom att språkliga svårigheter upptäcks tidigare, att logopedbesöket avdramatiseras och att intervention initieras snabbare och med ett helhetsperspektiv eftersom förskolan engageras. Resultaten i denna studie befäster och kompletterar således de vinster som tidigare rapporteringar lyft fram (Salameh & Swedenborg, 2014; Sjögren, 2016).

Potentiella hot mot projektets fortlevnad

Under framförallt intervjuerna med logopederna framgår det till vilken grad organisatoriska förändringar inom Förskoleförvaltningen i Malmö har stört arbetssättet i projektet. Det blir även tydligt att logopederna tillhör en annan organisation än förskolorna och därför inte tillfrågas eller informeras om eventuella omorganisationer i förväg. Projektet har initierats och byggts upp underifrån av enskilda logopeder istället för att befästas ovanifrån, vilket kan innebära problem om exempelvis drivande personer försvinner eller om Region Skåne inte längre vill finansiera projektet.

Det framgår även under studiens gång att det saknas en intern konsensus mellan logopeder gällande syftet med besöken på förskolan, och att man arbetar efter två olika utgångspunkter: att besöket på förskolan ska vara en kort och övergripande bedömning av remissen eller att det ska vara tillräckligt omfattande för att motsvara ett nybesök på logopedmottagningen. Trots att antalet logopeder i projektet har ökat och de inte arbetar enligt samma utgångspunkt är fördelningen av åtgärder för barnen i projektet 2016 (Figur 2 ovan) i princip oförändrad jämfört med den 2013-2014 (Figur 1 ovan), vilket skulle kunna indikera att logopederna gör likvärdiga bedömningar trots att de använder olika bedömningsmaterial och sätter av olika mycket tid för varje patient. Skilda inställningar till syftet med projektet skulle teoretiskt kunna leda till splittringar bland logopederna, men verkar i praktiken inte vara något problem.

Valfrihet som framgångsfaktor

På logopedmottagningen i Malmö finns enligt en av logopederna en gammal tradition att på olika sätt samverka med kommunens förskolor, vilket förmodligen har underlättat projektets framfart eftersom det på många håll redan finns en etablerad och god relation mellan mottagning och förskola. Ett intresse för samverkan och en positiv attityd beskrivs vid upprepade tillfällen som viktiga framgångsfaktorer för arbetssättet, vilket också speglar Hartas (2004) fynd. Att specialpedagoger har möjlighet att utan vidare påföljder tacka nej till deltagande är en konsekvens av att projektet etablerats nerifrån och upp istället för på överordnades order. Det är möjligt att logopeder och förskolepersonal som påtvingas den här typen av arbetssätt av sina överordnade inte skulle ha en lika positiv upplevelse eller uppnå samma resultat som personer som själva väljer att delta. Däremot är det troligt att projektets status och permanens skulle styrkas om det initierades uppifrån, vilket möjligen också är det som krävs för att arbetssättet ska sprida sig till fler logopeder på andra orter.

Implikationer för utbildning, kliniskt arbete och framtida forskning

Det finns enligt tidigare forskning ett behov och en efterfrågan av närmre samverkan mellan logopeder och förskolepersonal (Brebner et al., 2016; Glover et al., 2015; Pua et al., in press; Salameh et al., 2002; Sandberg & Ottoson, 2010), och forskningspersoner med erfarenhet av projektet "Logopeden i förskolan" rapporterar många vinster med ett sådant samarbete. Grunden för en god samverkan mellan de olika professionerna skulle med fördel kunna läggas redan på logoped-, specialpedagog- och förskolepedagogutbildningarna, i enlighet med rekommendationer från WHO (2010). På logopedutbildningen vid Lunds universitet saknas det i dagsläget möjligheter

för studenterna att möta och samverka med pedagoger som arbetar med förskolebarn samt studenter som utbildar sig för att arbeta på förskola (Medicinska fakultetsstyrelsen, 2013). Detta skulle i framtiden exempelvis kunna ske genom att bjuda in externa föreläsare från de andra utbildningarna, organisera möjligheter till interprofessionellt lärande kring förskolebarn samt genom att låta studenter auskultera inom existerande samverkansprojekt för att få se med egna ögon hur de fungerar och vad de olika parterna kan få ut av det. Givetvis behöver också kliniskt aktiva logopedier och yrkesaktiva pedagoger få möjlighet till ytterligare samverkan, men hos dem finns kanske redan dåliga erfarenheter av "den andra yrkeskategorin" som skulle kunna innebära ett hinder. Uppsatsförfattaren har under logopedutbildningen mött antydningar till missnöje riktat mot förskolepersonal, och tror att möjligheten att genom auskultation hos en kollega få bilda sig en egen uppfattning om arbets sättet skulle vara ett steg i rätt riktning mot en sundare relation mellan logopedier och förskolepersonal.

Framtida forskning kring projektet "Logopeden i förskolan" skulle framförallt behöva belysa andra perspektiv än det rent logopediska, det vill säga mer detaljerade åsikter och upplevelser från förskolepersonal, men också från familjer som deltagit eftersom även föräldrar påverkas negativt av en bristande samverkan kring barnet (Sandberg & Ottoson, 2010). En närmre uppföljning av barns utveckling under interventionsfasen på förskolan och en undersökning av hur avdelningspersonalen implementerar råd och rekommendationer i förskoleverksamheten är också relevant. För att ytterligare motivera och befästa projektets existens inför beslutsfattare högre upp i hierarkin skulle en hälsoekonomisk beräkning vara motiverad, eftersom man då kan få svart på vitt hur mycket projektet kostar i förhållande till den ordinarie verksamheten på logopedmottagningen. Logopederna och förskolepersonalen som deltar upplever att kön minskar, att arbets sättet är tidseffektivt samt att andelen uteblivanden är mindre i projektet, men det finns inte några faktiska uträkningar på detta. Ett bevis på projektets kostnadseffektivitet skulle sannolikt vara det bästa skyddet mot eventuell avveckling.

Slutsats

Även om "Logopeden i förskolan" är ett småskaligt och lokalt projekt som inte kan förväntas representera hela Sveriges mottagningslogopedier, förskolepersonal eller förskolebarn är det i Malmö en framgång, och kan således fungera som en utgångspunkt för idéer och diskussioner och en som en modell för samverkanskonstellationer med barnet i fokus. Projektet är enligt studiens deltagare ett fungerande sätt för logopedier att nå ut till och omhänderta en större patientgrupp och samtidigt sprida kunskap om språkutveckling och -störning i samhället. Uppsatsförfattaren, som under våren 2017 själv har fått möjlighet att omhänderta patienter inom ramarna för projektet, kan inte annat än instämma i de vinster som lyfts av deltagarna och vill se det här arbets sättet sprida sig till fler logopedier och förskolor. Och faktum kvarstår att det enda sättet att undersöka om arbets sättet kan fungera utanför Malmö är att faktiskt prova det.

Avslutningsvis uppmanas läsaren att ta med sig vetskapen om att även om projektet kan förefalla sårbart för interna och externa påfrestningar har det inte bara överlevt, utan fortsätter hela tiden att expandera för att inkludera allt fler förskolor, vilket en av logopederna uttryckte:

Nä, men just att spelreglerna för projektet har förändrats, tycker jag är viktigt att understryka, från projektets start. För att specialpedagogerna har omorganiserats och deras arbetsuppgifter har förändrats. Men att projektet ändå har hittat lösningar för att få det att rulla på och fungera. Och inte bara fungera utan jag upplever att fler får logopediskt stöd än vad de annars hade fått.

Tack

Ett stort tack till alla logopeder, specialpedagoger, förskolepedagoger och barnskötare som tagit tid ur sina fullspäckade scheman för att delta i min studie! Ett särskilt tack till er som lät mig följa med ut i projektet och se med egna ögon alla de vinster som god samverkan mellan logopedmottagning och förskola kan medföra. Tack också till min handledare Ketty för att du inte blev avskräckt när jag berättade om mitt prokrastinerade och för att du hjälpt mig att hålla mina ambitioner på en rimlig nivå. Merci à Florian de m'avoir soutenue (et surtout nourrie !) tous les jours où je n'avais plus de motivation.

Referenser

- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Using qualitative research in psychology*, 3, 77–101.
- Brebner, C., Jovanovic, J., Lawless, A., & Young, J. (2016). Early childhood educators' understanding of early communication: Application to their work with young children. *Child Language Teaching and Therapy*, 32(3), 277–292.
- Glover, A., McCormack, J., & Smith-Tamaray, M. (2015). Collaboration between teachers and speech and language therapists: Services for primary school children with speech, language and communication needs. *Child Language Teaching and Therapy*, 31(3), 363–382.
- Hartas, D. (2004). Teacher and speech-language therapist collaboration: being equal and achieving a common goal? *Child Language and Teaching Therapy*, 20(1), 33–54.
- Hillier, S. L., Civetta, L., & Pridham, L. (2010). A systematic review of collaborative models for health and education professionals working in school settings and implications for training. *Education for Health*, 23(3), 393.
- Kohnert, K. (2010). Bilingual children with primary language impairment: Issues, evidence and implications for clinical actions. *Journal of Communication Disorders*, 43, 456–473.
- Lapkin, S., Levett-Jones, T., & Gilligan, C. (2013). A systematic review of the effectiveness of interprofessional education in health professional programs. *Nurse Education Today*, 33(2), 90–102.
- Medicinska fakultetsstyrelsen. (2013). *Utbildningsplan: Logopedprogrammet (2 rev.)*. Hämtad 7 maj, 2017, från Medicinska fakulteten vid Lunds universitet
<http://www.med.lu.se/logopedutbildning/utbildningsplan>
- Norbury, C. F., Gooch, D., Wray, C., Baird, G., Charman, T., Simonoff, E., ... Pickles, A. (2016). The impact of nonverbal ability on prevalence and clinical representation of language disorder: Evidence from a population study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 57(11), 1247–1257.
- Parkvall, M. (2015). *Sveriges språk i siffror: Vilka språk talas och av hur många?* Stockholm: Språkrådet.

- Pua, E. P. K., Lee, M. L. C., & Liow, S. J. R. (in press). Screening bilingual preschoolers for language difficulties: Utility of teacher and parent reports. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*.
- Ritzén, K. (2005). Social skam eller Guds hemliga gåva. I M. Murray-Nyman & G. Källstigen (Red.) *Dubbel utsatthet* (s. 57–69). Sundbyberg: Sveriges Kristna Råd.
- Salameh, E.-K., Nettelbladt, U., Håkansson, G., & Gullberg, B. (2002). Language impairment in Swedish bilingual children: A comparison between bilingual and monolingual children in Malmö. *Acta Pædiatrica*, *91*, 229–234.
- Salameh, E.-K. & Swedenborg, M. (2014). *Rapport för pilotprojekt kring remittering och bedömning av barn med misstänkt språkstörning* (Intern rapport, ej publicerad).
- Sandberg, A. & Ottosson, L. (2010). Pre-school teachers', other professionals' and parental concerns on co-operation in preschool - all around children in need of special support: The Swedish perspective. *International Journal of Inclusive Education*, *14*(8), 741–754.
- Sjögren, K. (2016). Köprojekt blev nytt arbetssätt i Malmö. *Logopeden* *2*(1), 12–14.
- Skolverket. (2016). *Läroplan för förskolan Lpfö98*. (Rev. 2016) Hämtad 18 april, 2017, från Skolverket, <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2442>
- Skolverket. (2017). *Jämförelsetal*. Hämtad 4 juni, 2017, från Jämförelsetal, <http://www.jmftal.artisan.se/databas.aspx#tab-0>
- Socialstyrelsen. (2016). *Internationell statistisk klassifikation av sjukdomar och relaterade hälsoproblem – Systematisk förteckning, svensk version 2016, del 1 (3) (ICD-10-SE)*. Hämtad 4 juni, 2017, från <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2016/2016-5-17>
- Statistiska Centralbyrån. (2017). *Antal personer med utländsk eller svensk bakgrund (fin indelning) efter region, ålder i tioårsklasser och kön. År 2002–2016*. Hämtad 4 juni, 2017, från SCB, http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__BE__BE0101__BE0101Q/UtlSvBakgTot/?rxid=f7fec328-15d5-4ca3-a33f-2068e4a6f7f5
- Tjora, A. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. (S.-E. Torhell, Övers.). Lund: Studentlitteratur.
- Tomblin, J. B., Records, N. L., Buckwaiter, P., Zhang, X., Smith, E., & O'Brien, M. (1997). Prevalence of specific language impairment in kindergarten children. *Journal of Speech, Language and Hearing Research*, *40*(6), 1245–1260.
- Trost, J. & Hultåker, O. (2016). *Enkätboken*. (5 rev. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- van Kleeck, A. (2013). Guiding parents from diverse cultural backgrounds to promote language skills in preschoolers with language disorders: Two challenges and proposed solutions for them. *Perspectives on Language Learning and Education*, *20*(3), 78–85.

Världshälsoorganisationen. (2010). *Framework for action on interprofessional education and collaborative practice*. Hämtad 16 april, 2017, från Världshälsoorganisationen, http://www.who.int/hrh/resources/framework_action/en/

Bilagor

Bilaga 1: Informationsbrev och medgivandeblankett till logoped

Hej!

Du har blivit kontaktad eftersom du i egenskap av logoped är involverad i projektet ”Logopeden i förskolan” som bedrivs vid logopedmottagningen i Malmö. Mitt examensarbete i logopedi vid Lunds universitet kommer att vara en utvärdering av detta projekt. Datainsamlingen kommer att bestå av intervjuer med de logopeder som har erfarenhet av projektet samt enkätinsamlingar från de specialpedagoger, förskolepedagoger och barnskötare som arbetar med barnen logopederna träffar ute på förskolorna.

Du kommer att intervjuas av mig och få berätta hur du upplever arbetssättet i projektet, vilka saker som fungerar bra och vad som kan förbättras ytterligare. Inför den här intervjun ber jag dig fundera speciellt på de flerspråkiga barn och familjer som du träffat i projektet, och vad du tror att det här arbetssättet innebär just för dem. Till flerspråkiga barn räknas de barn som på daglig basis exponeras för något eller några andra språk utöver svenska. Jag kommer också att fråga dig om din upplevelse av samarbetet med förskolepersonal inom ramarna för projektet jämfört med hur du upplever kontakten med förskolor som inte är involverade.

Dessutom vill jag be dig sammanställa statistik för de barn du träffat i projektet under 2016 enligt följande: hur stor andel barn hänvisades till logopedmottagningen, fick endast språklig stimulans via handledning (och eventuellt följdes upp vid nästa tillfälle), vidareremitterades till annan instans, avslutades samt uteblev från besöket på förskolan. Denna sammanställning överlämnas lämpligen till mig vid intervjutillfället i februari.

Intervjun beräknas ta maximalt två timmar och kommer att spelas in för att därefter kunna transkriberas av mig. Inspelningen kommer att förvaras på avdelningen för logopedi, audiologi och foniatri i Lund och endast personer som är direkt involverade i mitt examensarbete kommer att ha tillgång till den. Eventuella känsliga uppgifter kommer att kodas om vid transkribering för att inte kunna spåras till specifika platser eller personer. Du har naturligtvis möjlighet att få en kopia på ljudfilen om du så önskar.

Din medverkan i studien är helt frivillig och du kan när som helst avbryta ditt deltagande. Om du väljer att avbryta ditt deltagande kommer detta inte att innebära några konsekvenser för eventuell medverkan i framtida forskning eller samverkansprojekt. Namn och underskrift samlas in för medgivande om deltagande samt för att kunna utesluta data i de fall en deltagare väljer att avbryta sin medverkan. Dessa uppgifter kommer att förvaras på avdelningen i Lund, där endast behöriga personer har tillgång till dem.

Datum för examinationsseminarium samt information kring publikation av uppsatsen kommer att meddelas senare i vår. Du är mycket välkommen att närvara vid opponeringen!

Var god vänd →

Om du har några frågor går det bra att kontakta mig eller min handledare med hjälp av uppgifterna nedan.

Tack för din medverkan!

Med vänliga hälsningar,

Logopedstudent Johanna Mårtensson

Tel: XXXX-XXXXXX

E-post: xxxxxxxx@student.lu.se

Handledare Ketty Holmström,

leg. logoped, Dr. med vet, Logopedutbildningen

Tel: XXX-XXXXXX

E-post: xxxxxxxx@med.lu.se

Avdelningen för logopedi, foniatry och audiologi, Institutionen för kliniska vetenskaper, Lunds universitet, Universitetssjukhuset, 221 85 LUND.

Genom att skriva under nedan godkänner du att bli intervjuad samt att dina svar ingår i den data som kommer att vara grund för uppsatsen. Ditt skriftliga medgivande överlämnas till mig vid intervjutillfället i februari.

.....
Underskrift

.....
Namnförtydligande

.....
Ort och datum

Bilaga 2: Intervjuguide

1. Uppvärmningsfrågor

- Har du fått någon formell träning i samverkan med andra professioner? Informell?
- När blev du involverad i projektet och hur kommer det sig att det blev just du?
- Beskriv hur du går tillväga när du ska arbeta en dag inom projektet.

2. Reflektionsfrågor

A. *Projektet "Logopeden i förskolan"*

- Vad tänkte du då om arbetssättet inom projektet när du först började? Och nu?
- Vad tycker du det finns för skäl att arbeta på det här sättet?
- Finns det något negativt med det här arbetssättet?
- Upplever du att arbetssättet har utvecklats sedan du började?
- Finns det något som du själv skulle vilja ändra på?

B. *Samverkan logoped-förskola*

- Hur upplever du samarbetet med förskolepersonalen? Har din upplevelse av samarbetet förändrats?
- Märker du någon skillnad jämfört med förskolepersonal som *inte* deltar i projektet?
- Har du i projektet stött på något som försvårat samarbetet mellan dig och förskolan?
- Vad tror du är bra egenskaper hos en logoped som vill arbeta på det här sättet?

C. *Samverkan kring flerspråkiga barn*

- Vad tror du att det här arbetssättet innebär för flerspråkiga barn och deras familjer?
- Finns det några fördelar för en logoped att arbeta med just flerspråkiga patienter på det här sättet? Några nackdelar?
- Upplever du någon skillnad i det första mötet med flerspråkiga familjer om det sker på förskolan jämfört med om det sker på logopedmottagningen?

3. Avrundningsfrågor

Övrigt

- Vad har du personligen fått ut av att arbeta i projektet?
- Finns det något mer som du tycker är relevant som vi inte har pratat om?

Avslutning

- Vill du ha en kopia på inspelningen?
- Har du några frågor kring studiens upplägg eller hur datan kommer att hanteras?
- **Tack för att du deltar!**

Bilaga 3: Rekryteringsmail till specialpedagoger

Hej!

Jag heter Johanna och läser sista terminen på Logopedprogrammet vid Lunds universitet. Mitt examensarbete kommer att vara en utvärdering av projektet ”Logopeden i förskolan” som ni är eller har varit involverade i tillsammans med logoped [namn på logoped]. Som en del i den här utvärderingen kommer jag att genomföra en enkätundersökning med de specialpedagoger, förskolepedagoger och barnskötare som deltar.

Jag bifogar informationsbrevet så att ni kan läsa mer om hur studien kommer att genomföras. Själva enkäten består av cirka tio frågor och bearbetas fortfarande. Den bifogas därför inte utan kommer istället att skickas med post tillsammans med informationsbrev och samtyckesblankett till intresserade specialpedagoger under februari månad. Deadline för att skicka tillbaka de ifyllda enkäterna kommer att bli ett datum i slutet av mars månad (preciseras i utskicket).

Eftersom det är ni specialpedagoger som agerar samordnare i projektet skulle jag bli mycket tacksam om ni skulle kunna tänka er att dela ut enkäten på de förskolor ni ansvarar för så att berörda förskolepedagoger och barnskötare också kan besvara den. Det jag skulle behöva veta i nuläget är vilka av er som kan tänka sig att delta i studien samt vidarebefordra enkäterna till övrig förskolepersonal.

Om ni har några ytterligare frågor går det bra att återkomma till mig alternativt till min handledare Ketty Holmström (fullständiga kontaktuppgifter finns i det bifogade informationsbrevet).

Jag hoppas att ni vill bidra till att utvärdera det här arbetssättet genom era personliga åsikter!

Med vänliga hälsningar,

Johanna Mårtensson

Bilaga 4: Informationsbrev till förskolepersonal

Hej!

Jag heter Johanna Mårtensson och läser sista terminen på Logopedprogrammet vid Lunds universitet. Mitt examensarbete i logopedi kommer att vara en utvärdering av projektet ”Logopeden i förskolan” som bedrivs av logopedmottagningen i Malmö. Du som läser detta har blivit kontaktad eftersom du arbetar eller har arbetat som specialpedagog, förskolepedagog eller barnskötare och är eller har varit involverad i det här projektet. Datainsamlingen kommer att bestå av intervjuer med de logopeder som är aktiva inom projektet samt enkätinsamlingar från de specialpedagoger, förskolepedagoger och barnskötare som arbetar med barnen logopederna träffar ute på förskolorna.

Tillsammans med det här informationsbrevet finns en enkät som jag skulle vilja be dig att fylla i. Den består av ett antal frågor som är graderade där man även kan komplettera i fri skrift, samt ett antal frågor som besvaras endast med fri skrift. Frågorna har formulerats för att kunna utvärdera arbetssättet och samarbetet mellan logoped och förskolepersonal inom projektet. Jag hoppas att du väljer att dela med dig av just dina åsikter för att vi ska kunna hjälpa fler barn med språkliga svårigheter!

Ditt deltagande i studien är givetvis helt frivilligt och om du väljer att inte medverka eller att senare avbryta ditt deltagande kommer detta inte att innebära några konsekvenser för eventuell medverkan i framtida forskning eller samverkansprojekt.

Namn och underskrift samlas in för medgivande om deltagande samt för att kunna utesluta data i de fall en deltagare väljer att avbryta sin medverkan. Uppgifter om förskolans namn, år som yrkesaktiv samt deltagande i projektet samlas endast in för att undersöka om det finns åsiktstrender som kan kopplas till specifika egenskaper. Vid eventuell inkludering i uppsatsen kommer dessa uppgifter att avidentifieras för att inte kunna kopplas till specifika personer eller platser.

Medgivandebblanketterna kommer att förvaras på avdelningen för logopedi, audiologi och foniatri i Lund, där endast personer direkt involverade i studien har tillgång till dem.

Datum för examinationsseminarium samt information kring publikation av uppsatsen kommer att meddelas senare i vår. Du är mycket välkommen att närvara vid opponeringen!

Om du har några frågor går det bra att kontakta mig eller min handledare med hjälp av uppgifterna nedan.

Med vänliga hälsningar,

Logopedstudent Johanna Mårtensson

Tel: XXXX-XXXXXX

E-post: xxxxxxxx@student.lu.se

Handledare Ketty Holmström,

leg. logoped, Dr. med vet, Logopedutbildningen

Tel: XXX-XXXXXX

E-post: xxxxxxxx@med.lu.se

Avdelningen för logopedi, foniatri och audiologi, Institutionen för kliniska vetenskaper, Lunds universitet, Universitetssjukhuset, 221 85 LUND.

Bilaga 5: Enkät och medgivandeblankett till förskolepersonal

Enkätundersökning till specialpedagoger, förskolepedagoger och barnskötare som är eller har varit involverade i projektet "Logopeden i förskolan"

Enkäten innehåller totalt åtta påståenden/frågor. I slutet av enkäten finns det utrymme för ytterligare kommentarer och synpunkter samt en medgivandeblankett som jag vill be dig att skriva under.

Tack för din medverkan!

Börja med att fylla i uppgifterna om dig själv nedan.

Jag är född år

I projektet "Logopeden i förskolan" deltar jag i egenskap av (*deltog* om du är pensionerad eller har andra arbetsuppgifter nu)

specialpedagog

förskolepedagog

barnskötare

Jag började arbeta som specialpedagog/förskolepedagog/barnskötare år

Jag började delta i projektet år och deltog fram till år (om du inte längre deltar).

Jag deltar/deltog i projektet på förskolan/förskolorna

Var god vänd →

*I påståendena 1-4 nedan kryssar du i den ruta på skalan som överensstämmer mest med din åsikt.
Motivera gärna ditt svar genom att kommentera under påståendet.*

1. Samarbetet med logopedmottagningen har...

a) ...gett mig nya kunskaper.

Håller inte alls med

Håller helt med

Eventuell kommentar:

b) ...underlättat mitt arbete.

Håller inte alls med

Håller helt med

Eventuell kommentar:

c) ...inneburit för mycket extraarbete, till exempel med att förbereda dagarna.

Håller inte alls med

Håller helt med

Eventuell kommentar:

Var god vänd →

2. Informationen jag får i förväg är tillräcklig för att kunna organisera dagarna.

Håller inte alls med

Håller helt med

Eventuell kommentar:

3. Det fungerar för mig att logopeden träffar en specialpedagog i taget för bedömning av nya barn och uppföljning av tidigare barn.

Håller inte alls med

Håller helt med

Eventuell kommentar:

4. Tiden räcker för att diskutera barnen med logopeden.

Håller inte alls med

Håller helt med

Eventuell kommentar:

Var god vänd →

5. Vilka fördelar upplever du med det här arbetssättet? Kryssa i ett eller flera alternativ.

Inga.

Det är lättare för föräldrarna att acceptera kontakt med logoped när det första besöket sker på förskolan.

Väntetiden innan barnet kommer i kontakt med logoped blir kortare.

Föräldrarna uppskattar att flera yrkesgrupper samarbetar kring deras barn.

Arbetssättet gynnar samarbetet mellan förskolepersonal och föräldrar.

Alla involverade i barnets bedömning får samma information.

Jag får specifika råd om hur vi kan stötta barnets språkutveckling.

Arbetet med att stötta barnet språkligt på förskolan kommer igång fortare.

Förskolepersonalen blir mer delaktig i barnets språkutveckling.

Andra fördelar: _____

Var god vänd →

På frågorna 6-8 nedan svarar du i fri skrift.

6. Vad tycker du kan förbättras i det här arbetssättet?

7. Vad tror du att det här arbetssättet innebär för samarbetet mellan logopedier och förskolepersonal? *Hit räknas även specialpedagoger.*

8. Vad tror du att det här arbetssättet innebär för de flerspråkiga barn och familjer som deltagit i projektet? *Definition av flerspråkiga barn: barn som dagligen talar eller tilltalas på något eller några andra språk än svenska.*

Var god vänd →

Om du har ytterligare synpunkter på projektet "Logopeden i förskolan" eller rörande enkäten får du gärna skriva dem här.

Medgivandeblankett

Genom att genomföra enkäten och skriva under nedan godkänner du att dina svar inkluderas i den data som blir del i grunden för uppsatsen.

Ifylld och underskriven enkät överlämnas till specialpedagog
som skickar den till avdelningen i Lund **senast 31 mars 2017**.

.....
Underskrift

.....
Namnförtydligande

.....
Ort och datum

Än en gång - tack för din medverkan!